

OMSORG OG ØKOLOGI: EN TEORETISK SYNTESE AF ØKOFEMINISTISK OMSORGSETIK OG ØKOCENTRISK MILJØFILOSOFI

Emil Rubæk (stud.nr.:20195595)
Anvendt Filosofi – Aalborg Universitet
Kandidatspeciale 2025
Antal tegn: 142.712
Vejleder: Jes Lynning Harfeld

Abstract

This thesis explores the theoretical possibility and implications of integrating ecofeminist care ethics for animals with ecocentric environmental philosophy, focusing on their ontological and ethical dimensions. The motivation arises from a critique of anthropocentric ontologies, epistemologies, and ethics rooted in Western rationalism, which has dominated the philosophical and political discourse on the human-nonhuman relationship. Both care ethics and ecocentric environmental philosophy challenge the Kantian and Cartesian dualisms that separate human and nature, reason and emotion, and subject and object, thereby reducing nonhuman life to mere instrumental value. Furthermore, they criticize utilitarian and deontological animal ethics for maintaining rationalist dualisms and grounding moral consideration in abstract, universal principles rather than in the concrete needs and relations of nonhuman beings. This critique connects with the idea that the Western rationalist worldview has contributed to contemporary ecological crises such as climate change and biodiversity loss.

Against this background, the thesis investigates the potential for a synthesis between care ethics and ecocentric philosophy within a unified ethical-ontological framework. Both traditions emphasize interdependence and relationality as fundamental to existence and morality, thereby opposing dominant ethical paradigms that presuppose an autonomous, disinterested moral subject. Care ethics highlights affective and narrative dimensions of ethics, where moral agents are embedded in networks of significant relations. This perspective, as articulated by Donovan and Adams, resonates with aspects of Val Plumwood's ecocentric ethics and offers a promising intersection with holistic ecocentric theories that focus on moral concern for ecological collectives.

Three central thinkers form the ecocentric theoretical foundation: J. Baird Callicott, Val Plumwood, and Timothy Morton. Callicott's land ethic integrates animal and environmental concerns within a non-anthropocentric moral framework, while Plumwood's concept of the ecological self deepens the ontological understanding of interdependence between humans and the "earth other." Morton's object-oriented ontology deconstructs hierarchical subject-object relations and might encourage an implicit non-violent ethical attitude toward all beings. By examining these theories in dialogue with care ethics for animals, the thesis seeks to clarify both the challenges and potentials of formulating an integrated ethical-ontological framework that redefines the human-nature relationship beyond anthropocentrism.

Indholdsfortegnelse

Introduktion	4
<i>Valg af teori</i>	5
<i>Problemformulering:</i>	6
<i>Opgavens fremgangsmåde</i>	6
Josephine Donovan og Carol J. Adams' omsorgsetik for dyr	7
Fornuft-følelse dualismen	8
Køn-art dualismen	9
Det fraværende subjekt	10
Falske massebetegnelser	10
Kritik af Aristoteles' Scala naturae	11
Kritik af kartesianske dualismer og mekanicisme	11
Kritik af utilitaristiske og deontologiske dyreetikker	12
<i>Donovan og Adams' omsorgsetiske perspektiv på dyreetik</i>	13
Dyrs moralske status og menneskets forpligtelser over for dem	15
Opmærksomhed	16
Dialog	18
Væsentlige implikationer og kritik af omsorgsetikken for dyr	19
Introduktion til økocentrisme	20
J. Baird Callicotts økocentriske miljøetik	20
<i>Introduktion</i>	20
Callicotts teoretiske fundament	20
<i>Callicotts etiske perspektiv – jordklodeetik</i>	21
Moralske hensyn i Callicotts jordklodeetik	22
Moralsk partiskhed i Callicotts miljøetik	23
Det biotiske fællesskab	24
Begrebet 'mixed community'	25
Guidende etiske principper til at prioritere etiske tværartslige forpligtelser og hensyn	26
Val Plumwoods økofeministiske miljøfilosofi	27
Teoriens motivation	28
Det teoretiske fundament og formål	28
<i>Kritik af den rationelle overherre-identitet og dualismer</i>	29
Vestlig rationalisme og dualistisk tænkings forbindelse til traditionel miljøfilosofi	31
<i>Plumwoods økofeministiske miljøfilosofi</i>	32
Fornuftens og følelsernes rolle i Plumwoods framework	33
Plumwoods aristotelisk inspirerede dydsbaserede etik med udgangspunkt i omsorg	33
Partikulære versus generelle moralske hensyn	35
Plumwoods definition af 'den jordiske anden' og 'det økologiske selv'	36
Timothy Mortons objekt-orienterede ontologi	38
Introduktion og motivationen for Mortons teori	38
Mortons kritik af "kantiansk korrelationisme" og nivellering af subjekt-objekt forholdet	40
<i>Mortons OOO</i>	43

Indledning til syntese afsnit.....	46
<i>Eskaleringstrappen.....</i>	<i>47</i>
<i>Syntese mellem Omsorgsetik for dyr og Callicott.....</i>	<i>48</i>
<i>Syntese mellem Omsorgsetik for dyr og Val Plumwood</i>	<i>51</i>
<i>Syntese mellem omsorgsetikken for dyr og Morton</i>	<i>53</i>
Konklusion	55
Litteraturliste	57

Introduktion

Dette speciale undersøger de teoretiske muligheder for og implikationer ved at integrere økofeministisk omsorgsetik for dyr med økocentrisk miljøfilosofi med særligt fokus på ontologi og etik. Motivationen for projektet udspringer af en kritik af antropocentriske ontologier, epistemologier og etikker, som har deres afsæt i den vestlige rationalismes tradition. Denne tradition har i høj grad domineret den filosofiske, sociale og politiske diskurs om menneskets forhold til ikke-menneskelige omgivelser såsom dyr, planter og økosystemer – kort sagt ”naturen”.

Omsorgsetikken for dyr og den økocentriske miljøfilosofi udfordrer især de kantianske og kartesianske rationalistiske dualismer, der adskiller menneske og natur, menneske og dyr samt fornuft og følelse. Ligeledes kritikeres dualismer, der etablerer et subjekt-objekt forhold mellem menneske og natur eller dyr. Heri reduceres dyr og natur til instrumentel værdi for mennesket, som kan udnyttes mere eller mindre hensynsløst. Endvidere kritiserer både den økofeministiske og visse økocentriske miljøfilosofiske retninger de indflydelsesrige dyreetikker repræsenteret ved utilitarisme og deontologisk rettighedsteori for fortsat at være præget af disse rationalistiske dualismer. Kritikken peger desuden på, at etiske hensyn til dyr og natur i disse teorier baseres på abstrakte, universelle principper. Disse lægger vægt på logik, individualisme og antropomorfisme frem for at tage udgangspunkt i naturens og dyrs egne behov for deres skyld. Derudover kritiserer retningerne også den vestlige rationalismes tænkning om menneskets forhold til naturen for at være en underliggende årsag til økologiske kriser såsom klima- og biodiversitetskrisen.

Med afsæt i det ovenstående, er det interessant at afsøge den teoretiske mulighed for en syntese mellem omsorgsetik for dyr og økocentrisk miljøfilosofi i en samlet etisk-ontologisk ramme, fordi begge retninger centrerer sig om gensidigt eller internt forbundne og afhængige relationer – både ontologisk og etisk. En tilgang der, som beskrevet ovenfor, står i kontrast til de filosofisk vestlige dominerende etiske teorier, der antager, at moralsk argumentation bør tage udgangspunkt i et autonomt, isoleret og selvstændigt subjekt, der træffer upersonlige eller desinteresserede beslutninger baseret på abstrakte regler på baggrund af fornuften alene.

Omsorgsetikkens tilgang til etik og fællesskaber er funderet i dyder, praksisser og viden, der er associeret til omsorgsfulde relationer. I Omsorgsetik er der fokus på affektive etiske dimensioner såsom gensidige relationer og afhængighed, mens der også lægges vægt på fortællingen om hvilke slags relationer og kontekster, der præger etiske problemer. Omsorgsetikken forstår etiske agenter som indlejret i netværk af etiske signifikante forbindelser og relationer, hvor omsorg udgør et centralt

aspekt i at tage ansvar for og udvise respekt for disse relationer for at bidrage til deres trivsel (Whyte & Cuomo, 2017). Dette perspektiv kommer til udtryk i Donovan og Adams' omsorgsetik for dyr, men også Val Plumwoods økocentriske miljøfilosofi. Dette er et etisk perspektiv som er interessant at sammenholde med økocentriske teorier, fordi de hovedsageligt indtager et holistisk perspektiv forhold til moralsk argumentation ved at antage, at man bør have forståelse og for og tage udgangspunkt i moralsk relevante økologiske kollektiver i etisk hensyntagen. Derudover mener økocentriske teorier også, at menneskelige og ikke-menneskelige entiteter indgår i gensidige relationer (Callicott, 2017). Det virker til, at der er nogle relevante teoretiske ligheder i begge retningers fokus på relationer. Derfor er det interessant at undersøge hvordan retningerne teoretisk kan integreres samt at definere implikationerne af menneskets forhold til naturen i sådan en etisk-ontologisk teoretisk ramme.

Valg af teori

I dette afsnit begrundes det, hvorfor opgaven har valgt at gøre brug af J. Baird Callicott, Val Plumwood og Timothy Morton som økocentrisk miljøfilosofi.

1. Callicott er valgt, fordi hans teori er den mest konstruktive økocentriske miljøfilosofi. Det skyldes, at hans teori omfatter en samlet non-antropocentrisk etisk-ontologi ramme, hvori der også er integreret dyreetiske hensyn. Callicotts teori er særlig interessant i forhold til Donovan og Adams' omsorgsetik for dyr, fordi den er økocentrisk i den forstand, at Callicott antager at økologiske kollektiver udgør den moralske enhed. Derudover rummer Callicotts teori til forskel fra Donovan og Adams også guidende principper til, hvordan moralske beslutninger prioriteres og tages, når et økologisk kollektiv udgør omdrejningspunktet for moralsk hensyntagen. Callicotts holistiske perspektiv kan sammenlignet med Donovan og Adams' fokus på etisk hensyntagen funderet i partikulære situationer og relationer kan virke som en åbenlys teoretisk svaghed i forhold til en syntese mellem teorierne. Det vil blive afklaret i det syntetiserende afsnit.
2. Plumwoods økocentriske teori er valgt, fordi den deler de samme økofeministiske grundantagelser. Derudover tilbyder Plumwood en økologisk etisk og ontologisk dimension til den relationelle forståelse mellem mennesker og dyr samt natur, der kan vise sig at være frugtbar med henblik på en integrering af de to retninger. Det gør hun med begrebet 'det økologiske selv' der forstår sig selv som gensidigt forbundet og afhængig af sine relationer til naturlige entiteter.

De forstås igennem begrebet den 'jordiske anden', som har agens og hvis telos er et mål i sig selv for mennesker. Det er dog en åbenlys svaghed i forhold til en samlet etisk-ontologisk integration, at Plumwoods teori ikke tilbyder stærke handleanvisninger til etiske beslutningstagning, hvilket omsorgsetikken for dyr også lider af at mangle.

3. Mortons teori er valgt fordi, den søger at dekonstruere det hierarkiske subjekt-objekt forhold, som omsorgsetikken for dyr lægger stor vægt på at kritisere som årsag til dyrs lidelser. Derudover søger teorien også at ophæve idéen om, at objekter er udgjort af forudbestemt materie. Sammen med nivelleringen af subjekt-objektforholdet er førnævnte påstand med til at fordre en ikke voldelig tænkning om objekter eller groft sagt alt. Denne idé kan måske være konstruktiv i forhold til etiske vurderinger i et omsorgsetisk perspektiv, når man skal aflæse dyrs behov og undgå at påtvinge ens egne idéer herpå. Der er dog mange åbenlyse svagheder i forhold til en mulig syntese mellem de to frameworks. Heraf er den største, at Mortons teori udelukkende er dekonstruktiv. Således fremsættes der tilsyneladende ikke etiske implikationer af deres ontologi – og selv hvis den gør, kan de være svært forståelige.

Undervejs i opgaven vil det løbende blive belyst, hvilke ligheder og forskelle der er mellem teorierne, hvilket vil være med til at kvalificere muligheden for en etisk-ontologisk syntese mellem omsorgsetik for dyr ved Donovan og Adams og de økocentriske teorier.

I sammenhæng til det ovenstående lyder opgavens problemformulering således:

Problemformulering:

Hvordan kan økofeministisk omsorgsetik for dyr og økocentrisk miljøfilosofi teoretisk integreres i en samlet etisk-ontologisk ramme, og hvilke implikationer har en sådan syntese for forståelsen af menneskets forhold til naturen?

Opgavens fremgangsmåde

Opgaven indledes med at belyse og analysere Donovan og Adams' omsorgsetik for dyr. Hertil belyses deres kritik af den vestlige rationalismes filosofi, som de påstår fører til dyrs lidelser. Deres kritik af traditionel dyreetik belyses også i denne sammenhæng. Dette gøres for at vise, hvorfor de mener, at der er behov for en omsorgsetik for dyr. Herefter fremstilles deres egen position, og der vil

løbende fremgå analytiske og kritiske elementer, som søger at afklare de teoretiske ligheder og forskelle mellem deres teori og de økocentriske teorier.

Dernæst vil opgaven belyse de økocentriske teorier ved at redegøre, analysere og kritisere med henblik på af afklare hvordan omsorgsetikken for dyr og de økocentriske teorier kan integreres i en samlet etisk-ontologisk ramme. Afsnittet indledes med at fremstille den mest konstruktive teori og afsluttes med Mortons teori, som anses som den mindst konstruktive teori. Først vil Callicotts position fremstilles og derefter Plumwoods.

Opgaven vil herefter indlede til det syntetiserende afsnit, hvor der gives bud på, hvordan omsorgsetikken for dyr og de økocentriske teorier kan integreres i en samlet etisk-ontologisk ramme. Derudover vil der gives svar på, hvilke implikationer det kan have for forståelsen af menneskets forhold til naturen. Afsnittet vil være struktureret på en sådan måde, at de tre økocentriske teorier hver især sammenholdes med omsorgsetikken. Dette gøres for at vurdere hvorvidt teorierne synes at være kompatible med formålet om en syntese med afsæt i tre vidt forskellige økocentriske teorier.

Opgaven afrundes med et afsluttende og konkluderende afsnit, der viser, hvordan opgaven har svaret på problemformuleringen.

I det næste afsnit introduceres Josephine Donovan og Carol J. Adams' omsorgsetiske perspektiv på dyreetik. Afsnittet er opdelt ved, at det indledes med en fremstilling af deres kritik af antropocentrisk og rationalistisk ontologi, epistemologi og dyreetik. Dette fremhæves for at vise, hvorfor de fremsætter deres teori. Men det fremhæves også tydeliggøre hvad Donovan og Adams' teori har tilfælles med de økocentriske teorier, fordi de deler mange fællestræk i deres kritik af rationalistisk etik, ontologi og epistemologi. Efterfulgt af afsnittet om Donovan og Adams' kritik følger fremstillingen af deres omsorgsetik for dyr fremstillet. Deres centrale argumenter vil løbende blive analyseret for at vise teoretiske ligheder og forskelle mellem deres teori og de økocentriske miljøfilosofier.

Josephine Donovan og Carol J. Adams' omsorgsetik for dyr

Ifølge Donovan og Adams hviler deres teori på kulturel feminisme, der kritiserer ontologi og epistemologi, som udspringer af vestlig rationalisme. Dertil mener Adams, at denne rationalistiske tænkning, er en barriere for relationel omsorg for dyr, som de påstår er det nødvendige etiske modsvar

til dyrs lidelser (Adams, 2006). Adams mener, at især vestlig kultur er præget af denne tænkemåde i samfundets sociale og politiske konstruktioner (Adams, 1995). Ifølge Donovan kommer disse ontologier og epistemologi til udtryk i kulturel og patriarkalsk identitet, der har en overherredømme-logik. Hun påstår, logikken er formet mekanicisme samt rationalistiske hierarkier og kartesianske dualismer, samt idéen om, at fornuften er den eneste sikre kilde til erkendelse (Donovan, 1990).

Adams fokuserer på, at især kartesianske dualismer bestemmer, hvordan vi både oplever og handler på dyrs lidelser (Adams, 1995). Hertil fremhæver Adams dualismer såsom adskillelsen mellem menneske og natur, mand og kvinde samt fornuft og følelse. Hun påstår, at disse dualismer især påvirket menneskets forhold til dyr ved at skabe en tænkning, der adskiller os fra dem og fjerner menneskers opmærksomhed fra dyrs behov og lidelser. Derudover mener hun, at dualismerne har været med til at undertrykke en kultur, der anerkender, at følelser initierer etisk handling (Adams, 1995). Donovan påstår at dualismerne tillader hierarkiske og ulige magtforhold, fordi det magtfulde subjekt (den hvide vestlige mand) rangeres over de underordnede objekter (dyr, natur, kvinder). Ifølge Donovan tillader dualismerne subjektets distancering fra og overskridelse af objekternes grænser. Dertil påstår Donovan, at objektet anskues passivt og instrumentelt, som genstand for speciesisme, undertrykkelse, dominans og tilegnelse. Donovan og Adams mener, at implikationerne af disse dualismer og hierarkier præger utilitaristisk og deontologisk dyreetik. Derudover påstår Donovan, at den har medført økologiske kriser (Donovan & Adams, 2007) (Donovan, 1990). Både Morton og Plumwood begrundes også deres teorier med en kritik om, at rationalistisk ontologi medfører en logik, der har medført økologiske kriser. Derudover begrundes Plumwood og Callicott også deres teori med, at rationalistiske idéer, principper, dualismer og hierarkier præger traditionel dyreetik på en måde, der ikke tager tilstrækkelige hensyn til dyr og natur. Disse påstande og ligheder vil løbende blive belyst i opgaven.

I de følgende delafsnit bliver Donovan og Adams' kritik af implikationerne af de rationalistisk funderede dualismer og hierarkier belyst. Det gøres for at vise, hvorfor de mener, at der er behov for en omsorgsetik for dyr. Men gøres også for at vise nogle af de ligheder, de deler med de økocentriske miljøfilosofiers motivation for at fremsætte deres teorier.

Fornuft-følelse dualismen

Med afsæt i marxistisk kapitalismekritik argumenterer Donovan for, at dualismen mellem fornuft og følelse udspringer af den kapitalistiske arbejdsdeling mellem den offentlige og private sfære. Ifølge

Donovan er rationalitet fremhævet i den offentlige sfære, fordi mænds produktionsarbejde blev forbundet med økonomisk rationalitet og fik eksistentiel værdi, fordi det understøttede familiens opretholdelse. Arbejdet i den offentlige sfære blev genstand for politik og videnskab, fordi kapitalismens rationalitet ansås som værende objektiv. Det står i modsætning til kvinders emotionelle, relationelle omsorgsarbejde, der blev skjult i hjemmet eller den private sfære, og som ikke blev anerkendt for at skabe værdi. Derfor blev den offentlige sfære frigjort for den private sfære moralske hensyn, der vurderedes subjektive, irrationelle og værdiløse (Donovan, 1990).

Det virker implicit til, at Donovan og Adams' fremsætter denne kritik som et eksempel der har til hensigt at vise, hvordan den rationalistiske dualisme mellem fornuft og følelser historisk og i praksis har bidraget til at skjule og undergrave følelsernes værdi i samfundets politiske sfære. Det vil give mening at lægge vægt på denne kritik for at vise, hvordan de mener, at rationalistiske dualismer har påvirket betydningen af følelser, det feminine og nære i en politisk-etisk kontekst, fordi deres omsorgsetik også fokuserer på dette aspekt.

Køn-art dualismen

Ifølge Adams skaber køn-art dualismen ulighed mellem mennesker og dyr på grund af køns- og artsforskelle. Hun argumenterer for, at dualismen definerer, hvad der er menneskeligt, hvilket er betinget af mandlig bias og rationalisme. Ifølge Adams står det menneskelige i modsætning til naturen. Hun mener, at natur associeres til dyr, kvinder og det feminine, som bør domineres ifølge en rationalistisk overherredømmelogik. Ifølge Adams belyser dualismen devalueringen og tingsliggørelsen af menneskekroppen, som ligestilles med dyr, kvinder og følelser. I modsætning hertil står bevidsthed, som sidestilles med det menneskelige, rationelle og fornuftige (Adams, 1995). Ifølge Adams er en implikation af denne dualisme, at dyrs lidelse anskues som værende radikalt anderledes fra menneskers, hvilket devaluerer den. Men hun mener samtidig ikke, at dyrs lidelser nødvendigvis bør sammenlignes med menneskelig lidelse, fordi det for det første opretholder en mandligt forudindtaget idé om lidelse. For det andet påstår hun, at selvom nogle former for lidelse er uafhængige af arter, så udtrykker dyr smerter vidt forskelligt fra mennesker. Adams argumenterer for dette, fordi hun mener, at traditionel utilitaristisk dyreetik er præget af den mandligt forudindtagede idé om lidelse. Adams finder dette problematisk, fordi at denne sammenligning af lidelse reducerer dyrs lidelse til en form, der kvantificeres og objektiviseres (Adams, 1995).

Af relevans for opgaven kan det især udledes af den ovenstående kritik, hvordan rationalistiske dualismer mellem menneske og natur ifølge Adams har devalueret og tingsliggjort naturen.

Bevidsthed eller mennesket synes udelukkende at være særligt værdifuldt og skarpt adskilt fra naturen. Denne kritik deler Donovan og Adams især med Plumwood og Morton, der ligeledes eksplicit kritiserer denne type dualisme mellem mennesker og natur. Det vil fremgå i deres afsnit.

Det fraværende subjekt

Adams giver et andet eksempel på implikationerne af objektiviseringen af dyr ud fra en politisk-ideologisk struktur, som hun kalder for "the absent referent". Opgaven oversætter dette begreb til 'det fraværende subjekt'. Ifølge Adams handler begrebet om, at når dyr gøres til et objekt, så er de subjektive eller 'levende' aspekter ved dyret skjult eller fraværende. Adams mener, at dette ses i samfundet og i den politiske sfære, når grise reduceres til kød. I det tilfælde reduceres dyr til et objekt hvis eksistens altid har tilhørt køledisken; derfor har grisen aldrig været i live. Ifølge Adams skjuler denne reduktion grisens ophav og de eventuelle lidelser – f.eks. dårlige leveforhold eller det faktum, at den er blevet slået ihjel (Adams, 2006).

Denne kritik af dyrs tingsliggørelse og reduktion til et objekt uden subjektivitet, er ligeledes en central kritik som Adams både deler med især Plumwood og Morton, hvilket vil blive belyst i deres afsnit. Udover at have ontologiske implikationer, kan det også have etiske implikationer, fordi subjektivitet ofte er en egenskab, der kan medføre moralsk status og dermed bestemte hensyn og forpligtelser. Det vises senere i dette afsnit, at Donovan og Adams også lægger vægt på subjektivitet som en betingelse for moralsk relevans.

Falske massebetegnelser

Adams fremhæver yderligere for begrebet 'falske massebetegnelser', som definerer dyr på betingelse af kulturelle interesser. Det kan fx være kød, ukrudt, skadedyr eller produktionsdyr. Ifølge Adams beskriver begrebet det forhold, at natur og dyr ensortes, kvantificeres og reduceres til objekter, der kan erstattes uden et unikt tab af liv eller værdi. Adams argumenterer for, at implikationerne ved begrebet er, at medfølelse eller empati ikke behøves at gives til objekter. For det anden mener hun, at begrebet kan retfærdiggøre massedrab eller masseudryddelse på dyr, ved f.eks. at gøre dem til en trussel ved at få fastlagt deres identitet som skadedyr (Adams, 2006).

Kritikken om, at dyrs reduktion til objekter, der kan erstattes, er især en kritik, som de deler med Morton, der mener, at det er dualismen der indebærer denne voldelig logik. Det synes også tilfældet, at Adams deler denne idé, når hun mener, at reduktionen af dyr til bestemte metaforer kan retfærdiggøre massedrab. På grund af denne kritik er Donovan og Adams meget tydelige omkring, hvordan man bør tage etiske hensyn til dyr, hvilket vil fremstilles senere i afsnittet.

Kritik af Aristoteles' Scala naturae

Adams kritiserer en hierarkisk inddeling af virkeligheden via Aristoteles' 'Scala naturae', som hun mener er en voldelig ontologisk konstruktion. Ifølge Adams' udlægning af Scala naturae, befinder mennesket sig øverst i hierarkiet, fordi det mest komplekse levende væsen. Under mennesket befinder sig 'undermennesker' såsom kvinder og slaver. Herefter følger pattedyr, som er mindre komplekse end 'undermennesker'. Dernæst følger hvirvelløse dyr efterfulgt af planter og mikroorganismer, hvor selve jorden er i bunden af hierarkiet. Ifølge Adams er implikationen af skalaen, at jo længere nede på den noget befinder sig, desto mindre er barriererne for moralsk hensyn. Ifølge Adams har det tilladt domesticering, rovdrift, systematisk drab på og udryddelse af dyr (Adams, 2006).

Denne hierarkiske ontologiske inddeling, er en kritik, som de deler med alle de økocentriske miljøfilosofier. En fælles lighed er antagelsen om, at sådanne inddelinger kan medføre udryddelse af natur, hvilket både påfører skade og lidelse på ikke-menneskelige entiteter, men også har implikationer for mennesker i form af økologiske kriser. Denne kritik vil fremgå løbende i hver deres afsnit.

Kritik af kartesianske dualismer og mekanicisme

Donovan og Adams kritiserer især de rationalistiske kartesianske dualismer og mekanismen for at have voldelige implikationer for dyr. Ifølge Adams har den rationelle ontologiske tænkning skabt et subjekt-objekt forhold, hvor dyr er objektiviseret (Adams, 2006). Ifølge Donovan har dualismen medført en kvantificering af og påført en reducerende mekanisk idé om dyr. Derudover mener hun, at de har skabt en distance mellem mennesker, som har intrinsisk værdi, og dyr, som kun har instrumentel værdi (Donovan, 1990). Både Adams og Donovan mener, at dyr derfor er blevet gjort radikalt forskellig fra mennesker, fordi de er blevet gjort til passive objekter uden subjektivitet, handlekraft og unikke egenskaber (Adams, 2006). Med afsæt i denne kritik, mener Adams og Donovan, at der kan udledes implikationer for dyreetik, hvori disse dualismer er iboende. Ifølge

Donovan tillader dualismen en teoretisk retfærdiggørelse af dyremishandling (Donovan, 1990). Adams argumenterer for, at dualismen retfærdiggør at dræbe dyr blot, fordi de er til. Adams mener i den forbindelse, at medfølelse og omsorg for dyr er blevet fornægtet i vestlig kultur, ved at devaluere og fjerne dyr og følelsers betydning i den etiske og politiske sfære (Adams, 2006).

Denne kritik, der viser implikationerne af subjekt-objekt forholdet er kernen i især Mortons motivation for at fremsætte sin teori. Kritikken om, at subjekt-objekt forholdet medfører voldelige implikationer for dyr, er også et fællestræk med Plumwood, men forskellen er, at de hun breder kritikken ud på hele naturen.

Kritik af utilitaristiske og deontologiske dyreetikker

Donovan forkaster ikke deontologiske rettighedstilgange og utilitarismes indflydelse i dyreetik, men hun kritiserer dem for at være baseret på mandligt forudindtagede rationalistiske, abstrakte og regelbaserede principper. Ifølge Donovan anses principperne for at være objektive, universelt gældende og at have fokus på individualisme (Donovan, 1990). Ifølge Donovan er implikationerne af sådan et moralsk grundlag, at de personlige, relationelle, kontekstuelle, følelsesmæssige og politiske aspekter ignoreres i etiske vurderinger (Donovan, 1994). Donovan og Adams påstår begge, at både de traditionelle deontologiske og utilitaristiske dyreetikker afviser relevansen af følelser og omsorg som grundlag for at tildele og vurdere dyrs moralske status (Donovan, s. 1990). Ifølge Adams begrundes dette med, at følelser er irrationelle, volatile og ikke-kognitive (Adams, 1995). På grund af påstanden om følelsers arbitrære karakter, argumenterer Donovan for, at de rationalistiske tilgange er præget af argumentet om, at etiske domme med afsæt i følelser ikke kan gøres til genstand for universalisme (Donovan, 1990) (Donovan, 1995).

Derudover påpeger Donovan, at de deontologiske og utilitaristiske dyreetikker er præget af kartesianske dualismers tendens til at sætte bevidstheden som målestok for moralsk værdi. Hun påstår f.eks., at deontologiske rettighedstilgange og utilitaristiske dyreetikker kræver, at dyr bør have menneskelige karaktertræk for at være intrinsisk værdifulde; og dermed være etisk relevante og have krav på f.eks. rettigheder (Donovan, 1990).

Den ovenstående kritik af de deontologiske og utilitaristiske dyreetikker centralt for Donovan og Adams' teori, fordi de disse indflydelsesrige retninger tilsyneladende ikke tager hensyn til de relationer og følelser i etiske vurderinger. Derudover er denne kritik også central for Callicott, der

heller ikke mener, at de deontologiske og utilitaristiske retninger kan tage de rigtige etiske hensyn til dyr. Det vil fremgå i hans afsnit.

I det næste afsnit fremstilles Donovan og Adams omsorgsetik for dyr, der er en karakterbaseret etik, som mener, at mennesket er omsorgsfuldt og lægger vægt på relationen til og dyrets egne behov i etiske vurderinger.

Donovan og Adams' omsorgsetiske perspektiv på dyreetik

Den feministiske omsorgsetik for dyr tager udgangspunkt i dyrs partikulære situation, mens den også lægger vægt på konteksten og den narrative forståelse af de omstændigheder, der gør sig gældende i en given etisk problemstilling om dyrs lidelser. Ligeledes tager den udgangspunkt i emotionelt prægede relationer mellem dyr og mennesker. Retningen har ifølge Donovan og Adams både et individuelt og politisk perspektiv i etiske vurderinger om dyrs lidelser (Donovan & Adams, 2007).

Hertil kan det påpeges, at alle teorierne antager, at relationer og gensidig afhængighed er en væsentlig ontologisk forudsætning i deres teori. Det vil i løbet af opgaven vises, hvordan Donovan og Adams forudsætninger om relationer svarer bedst overens med Plumwoods teori, hvilket skyldes, at de deler det samme feministiske teoretiske grundlag, der associerer relationer med især omsorg, respekt og ansvar. For Callicott er relationer vigtige, fordi at de er en forudsætning for, at økosystemers skønhed opretholdes, hvilket er hans holistiske moralske maksime. Hans implikationer af relationerne står dog i kontrast til Donovan og Adams' etiske fordringer med udgangspunkt i relationer. Morton bruger relationer til at beskrive, hvordan virkeligheden er struktureret på en radikalt anderledes måde alle de andre teoretikere, hvilket kan synes at være en udfordring for at danne en syntese. Dette vil blive uddybet i syntese-afsnittet.

Ifølge Donovan er omsorgsetikken for dyr baseres på kvinders relationelle omsorgskultur, hvor der er fokus på karaktertræk som kærlig opmærksomhed, sympati, medfølelse, dialog og ansvar. Donovan ser også respekt for dyr som et væsentligt træk (Donovan, 1990). Ifølge Donovan er det centralt for omsorgsetikken både at forstå omsorg som en praktisk handling, men også at forstå menneskers ansvar over for dyr (Donovan, 1994). Heraf kan det udledes, at Donovan mener, at en omsorgsetik for dyr hviler normative menneskelige karaktertræk i form af dyder. Derfor kan deres omsorgsetik også siges at være en dydsbaseret etik.

I de følgende delafsnit vil der blive redegjort for, hvorfor omsorgsetikken for dyr er situations- og kontekstafhængig, hvortil en narrativ forståelse af dyrs lidelser spiller en væsentlig rolle. Derudover udfoldes implikationerne af de centrale dyder ved omsorgsetikken med særligt fokus på opmærksomhed, sympati og dialog. Men først fremstilles det, hvorfor respekt for dyr også er et grundtræk ved omsorgsetikken for dyr. Herefter fremsættes præmisserne for dyrs moralske status og menneskets forpligtelser over for dem, inden dyderne om opmærksomhed, sympati og dialog belyses.

Respekten for dyr bygger på Donovan og Adams' betingelser for dyrs ontologiske og moralske status, men også menneskets etiske forpligtelser over for dem. Adams mener for eksempel, at vi bør anerkende, at mennesker og dyr eksisterer i gensidigt afhængige relationer til hinanden, fordi vi eksisterer i det samme miljø, hvor man opretholder hinanden (Adams, 1995). Hertil påstår Donovan, at dyr og mennesker eksisterer i det samme kontinuum (Donovan, 1990). Det virker hertil, at de begge antager et ontologisk holistisk perspektiv på virkeligheden, fordi de lægger vægt på, er en del af det samme miljø eller hele. Plumwood fremsætter et lignende argument (se s. 33). Callicott antager også et holistisk perspektiv med hans påstand om, at det økologiske fællesskab (i form af økosystemer) udgør en moralsk enhed, hvis formål det er at opretholdes. Donovan og Adams samt Plumwood argumentere for, hvordan mennesker bør indgå i de gensidige afhængighedsforhold, der opretholder økosystemer eller naturen som mennesket indgår i. Det virker ikke til, at Callicott har lagt vægt på dette. Implikationerne af denne forskel vil vises i synteseafsnittet. Morton mener, at det er forkert at sige, at naturen eksisterer som et hele, fordi Morton mener, at der i stedet kun eksisterer objekter og ingen samlebetegnelse for naturen. Men Morton mener alligevel, at objekter er internt relateret, selvom de ikke eksisterer i et gensidigt afhængighedsforhold. Her er der en konflikt mellem Mortons teori og de resterende, der synes at være en udfordring for en syntese, hvis de ikke hviler på de samme grundantagelser. Dette vil blive uddybet i syntese-afsnittet.

Ifølge Adams er respekt også et væsentligt karaktertræk ved menneskers relationer til dyr. Hun mener således, at menneskers relationer til dyr bør bygge på en ontologi, der antager, at mennesker indgår i affektive og respektfulde relationer til natur og dyr. Dette medfører ifølge Adams, at dyr accepteres, anerkendes og synliggøres (Adams, 2006). Ifølge Donovan bør også dyr også karakteriseres uafhængigt af dyrs historiske og relationelle forhold til mennesker. Og hun mener, at dyrs levede erfaringer eller virkeligheder bør anerkendes. Ifølge Donovan forhindrer dette perspektiv

kvantificering samt ontologiske og etiske hierarkier (Donovan, 1990). Dette argument deler markante fællestræk med Plumwood, der lægger vægt på respekt og anerkendelse af ikke-menneskelige entiteter, hvilket hun udvider til hele naturen og naturlige entiteter. Disse lighedstræk skyldes også, at begge teorier er økofeministiske. Det er også muligt, at respekt og anerkendelse kan ses som dyder, der kan bidrage konstruktivt til Mortons teori, der virker til at fremsætte implicite etiske fordringer om, at mennesker bør ændre vores forhold til ikke-menneskelige entiteter. Derudover, virker disse dyder også til at kunne bidrage til Callicotts, teori, som også lægger vægt på, at etik tager udgangspunkt i følelse, men uden gå nærmere i detaljen med kvaliteten af menneskers relationer til naturen. Det kan også virke som en kontrast til dyderne om anerkendelse og respekt, at Callicott tillader, at ofre ikke-menneskelige levende entiteter for at opretholde økologiske fællesskab (økosystemer) i sin helhed, men også at dræbe dyr, hvis det foregår lidelsesfrit, hvilket er hans etiske fordring.

Dyrs moralske status og menneskets forpligtelser over for dem

Når det gælder de dyrs moralske status, definerer Donovan og Adams den således:

“The feminist ethic of care regards animals as individuals who do have feelings, who can communicate those feelings, and to whom therefore humans have moral obligations. An ethic of care also recognizes the diversity of animals – one size doesn’t fit all; each has a particular history. Insofar as possible, attention must be paid to these particularities in any ethical determination concerning them” (Donovan & Adams, 2007, s. 3).

Ifølge Donovan og Adams er betingelserne for dyrs moralske status, at de er individer med følelser, som de er i stand til at kommunikere. Derfor mener de, at mennesker er etiske forpligtet over for dyr. Ifølge Donovan og Adams er dyr, med afsæt i den førnævnte beskrivelse, følelses- og sansende væsner, med et partikulært og situeret liv eller groft sagt ’nogen’ (Adams, 2006). Ifølge Donovan betyder dette, at dyr bør forstås i stedet for at blive forklaret, hvilket altid er en attitude, der bør indgå i etiske vurderinger. Hun mener også, at denne beskrivelse af dyr som individer, der er følelses- og sansende medfører intrinsisk værdi og eksistens i egen ret (Donovan, s. 1994). I slutningen af dette afsnit, vises det, hvilke implikationer det har (se s. 17-18).

Man kan hertil indvende, om Donovan og Adams ikke også bruger menneskelige karaktertræk som forudsætning for, at dyr moralsk status, hvis de anskues som individer eller ’nogen’ med følelser, de

er i stand til at kommunikere. Men man må antage, at de mener det non-antropocentrisk, og det er almindelig kendt, at andre dyr kommunikerer, er følende og sansende.

Ifølge Donovan og Adams er de fornævnte påstande vigtige for at belyse, hvorfor omsorgsetikken for dyr er situations- og kontekstafhængig, og beror på en narrativ forståelse af dyrs lidelse. Som det fremgår af citatet, bør mennesker ifølge Donovan og Adams nemlig udøve sensibilitet over dyrene og anerkende og respektere ethvert dyrs forskellige måder (både individer af samme art og på tværs af arter) at være og udtrykke sig på. Samtidig bør man forstå ethvert dyrs partikulære historie. Ifølge Donovan og Adams er dette præmisser for, måden man vurderer hvilke etiske hensyn, der bør tages til dyr (Donovan & Adams, 2007). Det kan antages at være meget ambitiøst, at skulle forstå, ethvert dyrs partikulære historie, især vilde dyr. Men Donovan og Adams, mener at partikulære relationer godt kan generalisere, hvilket vil fremgå senere i dette afsnit. Desuden viser Plumwood også, at partikulære relationer kan generaliseres. Dette udfoldes i hendes teoriafsnit.

For at forstå menneskets moralske forpligtelser over for dyr, er det som sagt vigtigt i omsorgsetikken for dyr at forstå det individuelle dyrs situation i forhold til at træffe den rigtige etiske beslutning. Det er en praktisk aktivitet at forstå det individuelle dyrs situation, og det kan forklares med tre centrale karaktertræk, som Donovan og Adams anvender. Det er nemlig (kærlig) opmærksomhed, sympati og dialog. Heraf er sympati og kærlig opmærksomhed nødvendige betingelser for, at mennesker kan have en form for dialog med dyr. Derfor præsenteres først begreberne opmærksomhed og sympati, dernæst belyses begrebet dialog.

Opmærksomhed

Begrebet opmærksomhed er centralt for Adams, fordi hun påstår, at når vi har opmærksomheden rettet mod dyrs lidelser, så er vi også ansvarlige for den (Adams, 1995).

Donovan og Adams mener også, at det er vigtigt at rette opmærksomhed på de politiske og økonomiske systemer, som er årsag til dyrs lidelser (Donovan & Adams, 2007). Ifølge Donovan kan det politiske perspektiv afsløre ulige magtrelationer mellem dyr og mennesker, og det kan belyses, hvem der har ansvaret for bestemte praksisser i samfundet, som tillader dyrs lidelser (Donovan, 2007/1994). Donovan og Adams begrundet ikke hvordan det belyses yderligere, og derfor synes det at være en svaghed ved deres teori. Det kunne eksempelvis være interessant at vide, hvordan man bør placere et ansvar strukturelt, og hvad implikationerne af dette ville være.

Sympati

Ifølge Donovan er en vigtig forudsætning for at kunne træffe den rigtige etiske beslutning over for dyrs lidelser erfaringen af sympati (Donovan, 2007). Donovan begrundet dette ved at henvise til David Humes moralfilosofi hvor han, ifølge Donovans udlægning, udleder moralen fra følelser og nærmere bestemt evnen til at føle sympati for andre. (Donovan, 1994). Dette teoretiske fundament i Humes moralfilosofi deler Donovan og Adams' teori med Callicott, men også Plumwood. Derfor er dette aspekt af deres teorier frugtbart for en mulig syntese.

Donovan tilføjer, at erfaringen af sympati både er betinget af følelser og kognition (fornuft). Derfor afviser hun, at sympati er irrationelt eller arbitrært som et led i at argumentere for følelsers væsentlige rolle i deres omsorgsetik. Donovan anskuer sympati som en vidensform, der fungerer som et værktøj til at træffe etiske beslutninger (ibid.). Hun mener nemlig, at man med sympati kan opretholde en distance til den andens følelser samtidig med, at man er i stand til at forestille sig og forstå samt udvise medfølelse for den andens specifikke situation. Derfor mener hun, at sympati kan bruges som et værktøj til at forestille sig dyrets virkelighed, uden at man bliver for emotionelt medrevet (ibid.).

Adams og Donovan bruger også sympati til at argumentere for, at individuel lidelse og etiske beslutninger godt kan generaliseres. Det gør hun for det første med et empiristisk argument om, at erfaring og følelser – især sympati er forudsætninger for erfaringen af gode eller dårlige moralske handlinger, men også afgørende for erkendelsen af virkeligheden. For det andet påstår Adams, at sympati, kun opstår mellem følelsesvæsner. Hun mener hertil, at når vi kan føle sympati over for dyr, ved vi også, at de deler visse følelsesmæssige karaktertræk med mennesker (Adams, 1995). Derfor påstår Donovan, at unikke følelser mellem f.eks. en hest og et menneske godt kan generaliseres, at disse følelser er fællestræk frem for individuelt unikke (Donovan, 1994) (Donovan, 2007).

Som et led i at argumentere for følelsernes relevans i etiske beslutninger mener Donovan også, at det er sympati, der initierer moralsk handling, og ikke logiske principper baseret på konsistens. Som et eksempel herpå, påstår hun, at man ville føle sympati for naboens grædende barn og det ville først og fremmest få en til at føle sig nødsaget til handling, hvis man fandt det forladt – fremfor logiske principper (Donovan, 1994). Hermed understreger Donovan og Adams, at deres teoretiske grundlag er empiristisk ved, at de igen trækker på Humes moralfilosofi, der også mener, at følelser i form af blandt andet sympati er grundlaget for etiske vurderinger (Cohen, 2018).

Dialog

Ifølge Donovan fungerer dialog mellem mennesker og dyr også praktisk værktøj, når der skal træffes etiske beslutninger om dyr. Ifølge Donovan forudsætter dialog, at mennesket retter kærlig opmærksomhed mod dyr ved, at man er villig til at til at observere dyrs behov. Derudover mener hun også, at dialog er betinget af, at mennesker anerkender, at der foregår en dialog mellem to subjekter. Hertil er formålet ifølge Donovan at forstå, respektere og anerkende dyr, at dyr har unikke behov. Ifølge Donovan er implikationen af dette, at dyr får muligheden for udtrykke sig, som de er. (Donovan, 2007) (Donovan, 1994). Denne idé om opmærksomhed deler de med Plumwood, der også mener, at opmærksomhed og anerkendelse er forudsætninger for at forstå dyrs behov, hvilket må antages at være frugtbart for en mulig syntese.

Ifølge Donovan sker dialog som en proces via observation, dømmekraft og evaluering (Donovan, 1994). Og som et led i den praktiske udførsel nævner hun forskellige tiltag, der kan lære mennesker at indgå i en 'korrekt' dialog med dyr. For det første foreslår hun, at dyr kan have menneskelige talpersoner, der fungerer som eksperter, der fra dyrs standpunkt kan artikulere dyrs behov og deres erfarede virkelighed. For det andet, mener Donovan, at det er muligt at lære, hvad dyr kommunikerer ved at opnå træning i kritisk tænkning, empati og intellektuel forståelse. Dertil foreslår hun, at man kan opnå intellektuel forståelse af dyrs behov ved lære om deres adfærd og naturlige levesteder (Donovan, 2007). Et eksempel her på kan være, at der i samfundet er politiske og sociale narrativer om, at grise og køer er produktionsdyr, eller at rotter, mus og mosegrise er skadedyr. Man ville have en anden forståelse af disse dyr, hvis man kendte til deres historie og naturlige adfærd. Donovan foreslår også, at man kan træne en non-antropocentrisk tilgang til sprog og kommunikation. For det tredje påstår hun, at man kan se efter fælles mentale og emotionelle aktiviteter i kommunikation, som mennesker deler med dyr. Det kan eksempelvis være at bruge kropssprog såsom øjenbevægelser, ansigtsudtryk, stemmeleje (Donovan, 2007). Til sidst mener hun, at gentagne erfaringer med et enkelt individ, hjælper med at forstå dets unikke behov.

Det er dog kun forslag, som Donovan ikke uddyber nærmere, hvordan bør implementeres, hvilket kan antages at være en svaghed ved deres teori. Men der findes eksperter i form af forskere, som allerede har dybdegående viden om dyrs adfærd og levesteder. Et forslag kan være, at man bør lære mere om dette på uddannelsesinstitutioner og via kampagner i den offentlige sfære, der kan fremme de relationelle og omsorgsfulde ontologiske idéer om, at dyr bør forstås ud fra, hvordan de lever og er naturligt. Eller man politisk fremme incitamenter, der får befolkningen til at komme ud i naturen og observere, hvordan dyr er og lever på baggrund af Donovan og Adams' omsorgsfulde, respektfulde

og ankerende præmisser, de har stillet op som betingelser for relationer til dyr. Det bør indskydes, Donovan mener, man bør være opmærksom på, ikke at pålægge sine egne perspektiver på, hvad dyr er og deres behov.

Det er tydeligt, at Donovan og Adams er konstruktive i deres teori, fordi de fremstiller de tre karakterbaserede dyder i form af opmærksomhed, sympati og dialog, som de ønsker at bruge som praktiske værktøjer til, at mennesket opbygger omsorgsfulde, respektfulde og anerkendende relationer til dyr.

Væsentlige implikationer og kritik af omsorgsetikken for dyr

Ifølge Donovan er den mest vidtgående implikation af hendes udlægning af en omsorgsetik for dyr, at mennesker ikke bør dræbe, spise, og udnytte dyr. Det vil have store konsekvenser for landbrug og medicinalske, kommercielle og videnskabelige eksperimenter (Donovan, 1990). Således fremstår Donovans udlægning af omsorgsetik for dyr som en teori, der strengt taget virker til at afvise menneskers instrumentelle brug af dyr. Denne implikation vil umiddelbart ikke være foreneligt med Callicotts miljøetik, der accepterer, at man slår dyr ihjel, så længe, at de ikke lider. Det fremgår ikke tydeligt, hvordan Plumwood og Morton vil forholde sig til denne implikation i deres teorier, men der vil blive forsøgt konkluderet på dette i synteseafsnittet.

Ifølge Donovan og Adams kritiseres omsorgsetikken for dyr for at være moralsk relativistisk. Men Donovan og Adams afviser kritikken ved at fremsætte nogle universelle kerneprincipper som modargument. De mener for det første, at det er det forkert at gøre levende og sansende dyr fortræd, medmindre en tilsidesættelse vil føre til et godt resultat for dem. For det andet er det forkert at slå dyr ihjel i stedet for mennesker, medmindre det er i selvforsvar eller i forsvar for dem, mennesker er personligt ansvarlig for. For det tredje mener de, at mennesker er moralsk forpligtet til at drage omsorg for dem, som ikke er i stand til at tage vare på sig selv på en tilstrækkelig måde i overensstemmelse med deres behov og ønsker. Det skal gøres efter bedste evne og inden for deres egne kapaciteter (Donovan & Adams, 2007). Baseret på disse implikationer vækker det undren over, hvordan deres dyreetik ville forholde sig til forhold med vilde dyr, hvor det er dyrs natur at gøre hinanden fortræd for at overleve. For det andet, virker det vagt, at de påstår, at der skal tages hensyn inden for menneskers bedste evne og kapacitet, fordi de ikke beskriver hvad den minimale form for etisk hensyntagen er.

Det er blevet belyst, hvordan Donovan og Adams omsorgsetik for dyr er en dydsbaseret etik, der lægger vægt på omsorgsfyldte etiske forpligtelser til dyr. De fokuserer særligt på karakteren af partikulære relationer til dyr. De bør tage udgangspunkt i opmærksomhed, respekt, anerkendelse, dialog og sympati, der er forudsætninger for at tage hensyn for dyrs behov på deres præmisser. Det er også blevet vist, at der både er lighedstræk og kontraster til de miljøfilosofiske teorier, som har implikationer for en mulig syntese.

Introduktion til økocentrisme

I de følgende tre afsnit introduceres de økocentriske miljøfilosofier af Callicott, Plumwood og Morton. De bruges til at vise, hvordan en mulig syntese med omsorgsetik for dyr kan føre til et samlet etisk-ontologisk framework. Der vil løbende være analyse, der viser, hvilke ligheder og forskelle, der er mellem de økocentriske teorier hver især, men også med omsorgsetikken for dyr. Disse aspekter vil også antyde, hvilke implikationer en syntese vil have for menneskets forhold til naturen. I det næste afsnit fremsættes Callicotts økocentriske miljøetik, hvor hans mest centrale argumenter fremsættes.

J. Baird Callicotts økocentriske miljøetik

Introduktion

J. Baird Callicott miljøetik er motiveret af en kritik af traditionel antropocentrisk dyreetik i form af de deontologiske og utilitaristiske retninger. Hertil kritiserer han især de argumenter, der tager udgangspunkt i rationelle logiske principper og i det enkelte individ som værende centrum for moralske vurderinger. Denne kritik deler han især med Donovan og Adams, som det blev beskrevet i deres kritik-afsnit.

Callicotts teoretiske fundament

Ifølge Callicott er etik naturligt iboende mennesker. Denne påstand bruger han som afsæt til at argumenterer for, at det grundlæggende er følelser, som der ligger til grund for moralske vurderinger, som f.eks. kommer til udtryk i sympati. Her lader han sig inspirere af David Humes empiristiske moralfilosofi. Callicott mener også, at de betingelserne der styrer, hvem vi retter etiske

vurderinger imod, er kulturelt betinget. Disse to antagelser, er også nogle, som han især deler med Donovan og Adams samt Plumwood, hvilket fremstilles i hendes afsnit. Når teorierne deler disse grundantagelser om, hvad der er udgangspunktet for etik, må man antage, at det en lighed, der vil være konstruktiv for en syntese.

Callicotts miljøetik er også funderet i kommunitaristisk værditeori, der ligeledes er inspireret af David Hume. Denne teori har en holistisk dimension, fordi samfundet i sig selv anskues som et samlet etisk objekt, som man bør rette moralske følelser imod. Derfor tillægges samfundet i udgangspunktet større etisk værdi end individet. Denne idé overfører Callicott på hele den naturlige verden i form af økosystemer, som han betegner som biotiske samfund. Callicotts ontologiske perspektiv er nemlig baseret på en naturvidenskabelig tænkning om, at alle levende og ikke-levende entiteter udgør økosystemer (Callicott 2014; Callicott 1998; Callicott 1988; Callicott, 1980). Ifølge Callicott har mennesket ikke ontologisk særstatus, fordi det tilhører naturlige økosystemer på lige vilkår med andre levende organismer i biosfæren eller naturen (Callicott, 2014). Dette synes at være et fællestræk ved alle teorierne, selvom Donovan og Adams samt Plumwood ikke nævner det eksplicit. Men det kommer implicit til syne i deres kritik af de kartesianske dualismer og ontologiske hierarkier. Morton nævner det eksplicit, men de vil afvise Callicotts idé om et holistisk økologisk fællesskab, som en moralsk enhed, fordi Morton afviser selve idéen om en samlebetegnelse for natur.

Callicott påstår dog, at intrinsisk og instrumentel værdi er betinget af et (menneskeligt) subjekt, der kan tillægge nogen eller noget andet værdi. Men han påstår dog, at selvom mennesker *kan* tillægge naturen værdi ud fra menneskelige interesser, så *bør* vi tillægge den intrinsisk værdi (Callicott 2014; Callicott, 1980; Callicott, 1998).

I de følgende delafsnit fokuseres der på at fremstille Callicotts miljøetik og hans begrundelser for den.

Callicotts etiske perspektiv – jordklodeetikken

Callicott betegner sin miljøetik, som en jordklodeetik, fordi den er inspireret af Aldo Leopolds landetik. Callicott låner begrebet om 'det biotiske fællesskab' af Leopold, og det anskues som den overordnede moralske enhed. Det vil sige det økologiske kollektiv eller det biotiske fællesskab af planter, dyr, mennesker og andre organismer som udgør et økosystem, der anses for at være en

moralsk enhed. Callicotts definition af et økosystem tager udgangspunkt i nyere økologisk videnskab, hvor økosystemer udover at rumme biosfæren også rummer atmosfæren – som f.eks. klimaet. Ifølge Callicott anskues økosystemer som dynamiske systemer i konstant forandring og under naturlig forstyrrelse (Callicott, 2014).

Ifølge Callicott er det ikke individers rettigheder eller oplevelser af smerte og nydelse, der står i centrum for moralsk status, men de har primært moralsk status, fordi de er medlem af den moralske enhed. Ifølge Callicott er mennesker moralsk forpligtet til at opretholde økosystemer, fordi det biotiske fællesskab har etisk relevans i sig selv (Callicott, 1980). Derfor tager etisk stillingtagen udgangspunkt i, hvad der moralsk rigtigt og forkert for det biotiske fællesskab. Denne idé om, at dyr eller natur har moralsk status, fordi de er medlem af et fællesskab, står i kontrast til både Donovan og Adams samt Plumwoods teorier, der mener at dyr eller natur har moralsk status, fordi de har subjektivitet, anskues som individer eller har agens.

På baggrund af det ovenstående argument, om at individer har moralsk status, fordi de er medlem af et fællesskab, definerer Callicott sit moralske maksime således: “A thing is right when it tends to preserve the beauty of the biotic community and to disturb it only at normal spatial and temporal scales. It is wrong when it tends otherwise (Callicott, 2014, s. 97). Ifølge Callicott er den etisk rigtige handling den, som bevarer det biotiske fællesskabs skønhed, og kun forstyrrer det inden for normale rumlige og tidslige skalaer. Når Callicott påstår, at det biotiske fællesskabs skønhed bør bevares, kan det antages, det betyde at det biotiske biotisk fællesskab i sig selv bør bæres, da det ellers ikke vil have nogen skønhed at bevare. Men det virker også til - med tanke på Callicotts holistiske perspektiv – at når fællesskabets skønhed bør bevares, så er det fællesskabet i sig selv, der bør bevares. Dette vil opgaven uddybe i et kommende delafsnit. Ifølge Callicotts moralske maksime, må økosystemet godt forstyrres, hvis det sker inden for normale rumlige og tidslige skalaer. Det må antages, at denne sætning indgår i den moralske maksime, fordi at klimaet, især i dets kritiske tilstand, påvirker det biotiske fællesskab overalt på jordkloden og over flere århundreder.

Moralske hensyn i Callicotts jordklodeetik

Callicott understreger at naturlige livsprocesser, snarere end individers lidelse eller velvære, udgør det etiske imperativ. Mennesker er dog moralsk hævet over andre levende arter, hvilket vil blive uddybet senere (Callicott, 1980). Callicott påstår:

“The most fundamental fact of life in the biotic community is eating... and being eaten. (...) Whatever moral entitlements a being may have as a member of the biotic community, not among them is the right to life” (Callicott, 1988, s. 168).

Ifølge Callicott har medlemmerne af det biotiske fællesskab ikke nødvendigvis ret til livet, hvis deres interaktion med de øvrige medlemmer af fællesskabet truer dets eksistens i sin helhed. I stedet for mener Callicott, at hver art er evolutionært og økologisk berettiget til sin plads og funktion i økosystemet. Derfor mener Callicott, at nogle dyr (f.eks. truede dyr såsom agerhønen) kan have stærkere moralske krav på beskyttelse, fordi deres overlevelse som art er mere afgørende for det biotiske samfunds opretholdelse end de arter, der er mange af eller som ikke udgør en trussel mod det økologiske kollektiv. Omvendt mener han, kan det være moralsk påkrævet at slå visse dyre- eller plantearter ihjel, hvis de udgør en trussel for et givent biotisk fællesskab. Derfor handler det moralske maksime ikke om at skåne alle individer, men om at respektere deres artsbestemte måde at leve på i forhold til at opretholde det biotiske fællesskabs helhed (Callicott, 1988; Callicott, 1980). Morton accepterer, at individer i det økologiske fællesskab ofres, hvilket står i kontrast til Donovan og Adams teori, der afviser at dræbe dyr medmindre til er til fare for én. Det er to argumenter, der ikke vil være konstruktiv i med henblik på en syntese. Men de deler den samme idé om, at individers artsbestemte måde at leve på bør respekteres. Hertil udvider Donovan og Adams, hvad det vil sige at respektere deres måde at leve på, ved at udfolde de karakterbaserede etiske dyder. Dette ville isoleret set styrke Mortons teori på trods af, at han tillader at ofre f.eks. dyr, fordi han mener, de bør respekteres så længe de lever.

Dermed leverer Callicott en økologisk funderet etik, hvor det moralsk rigtige er det, der bevarer og styrker den samlede økologiske helhed. Herimod er det moralsk forkerte det, der undergraver den. Callicott påstår, at denne tilgang tilbyder en logisk kohærent etik, hvor man både kan anerkende dyrs og planters moralske betydning i sig selv, samtidig med at man i visse tilfælde accepterer, at de må dræbes – hvis det tjener det biotiske samfunds helhed og funktion.

Moralsk partiskhed i Callicotts miljøetik

For at forsvare sig imod kritik om økofascisme og for at kunne integrere dyreetik i sin miljøetik, benytter Callicott sig af en kommunitaristisk værditeori, der forudsætter moralsk partiskhed og begrænset kulturel relativisme. Det betyder ifølge Callicott, at han integrerer idéen om det biotiske

fællesskab med begrebet 'mixed community', som han låner fra filosofen Mary Midgley. Ifølge Callicott har begreberne om det biotiske fællesskab og 'mixed community' fælles teoretisk ophav den i den kommunitaristiske værditeori. Dertil mener han, at begreberne tilsammen tilbyder en både holistisk og individualistisk tilgang til moralsk hensyntagen i tværartslige fællesskaber, hvori også mennesket indgår (Callicott, 2014).

Herunder vil jeg uddybe betydning af begreberne 'det biotiske fællesskab' og 'mixed community'.

Det biotiske fællesskab

Hos Callicott forstås et biotisk fællesskab som en moralsk helhed, der inklusiv mennesker består af alle ikke-menneskelige naturlige entiteter såsom organismer, planter, dyr samt den jord og vand. Der findes forskellige former for sådanne biotiske samfund som f.eks. græsland, hede, strandeng, savanne eller jungle – som hver især udgør deres egne helheder med særlige økologiske nicher og funktioner. Ifølge Callicott eksisterer alle naturlige entiteter i en gensidig relation, fordi de gensidigt påvirker hinanden og er afhængige af hinanden for at overleve og trives. Det skyldes, at de som enkeltdele er med til at konstituere og opretholde et økosystems helhed. Derfor mener Callicott, at disse entiteter har hver især moralsk relevans, fordi de er med til at udgøre helheden. Callicotts ontologiske forståelse af virkeligheden hvori mennesker ikke er adskilt fra naturlige entiteter, men indgår i relationer med dem, har han til fælles med flere af de andre teoretikere. De mest nærliggende er Plumwood og Donovan og Adams, der også mener, at mennesket indgår i gensidigt afhængige relationer med naturlige entiteter, som er med til at opretholde vores levevis.

Ifølge Callicott er arters moralske værd relativt til det overordnede moralske hensyn til det biotiske fællesskab som helhed:

"The land ethic (...) does not accord equal moral worth to each and every member of the biotic community; the moral worth of individuals (...) is relative, to be assessed in accordance with the particular relation of each to the collective entity (...)" (Callicott, 1980, s. 327).

Callicott påstår, at enkeltmedlemmerne af det biotiske fællesskab ikke er moralsk ligestillet, men i stedet bør deres moralske værd vurderes i overensstemmelse til arters partikulære relation andre arter til fællesskabet i sin helhed. Callicott begrundet det med, at der er enkeltmedlemmer - som f.eks. en skov eller træer, der kan have en kritisk funktion i et økosystems opretholdelse, som derfor

har et større krav på moralsk hensyn end f.eks. arter som rotter, der er sansende og følede, men som hele tiden går og kommer i et økosystem. Callicott påstår, at denne relative vurdering gør det muligt at afveje konkurrerende moralske krav på en konsistent måde, ud fra et fælles etisk mål om at bevare det biotiske samfund (Callicott, 1980).

Begrebet 'mixed community'

Callicott integrerer dyreetik i hans miljøetik med afsæt begrebet '*the mixed community*', der også har en moralsk maksime. Det handler ifølge Callicott om at differentiere, hvilke moralske hensyn vi har over bestemte medlemmer af et etisk fællesskab på tværs af arter. Eksempelvis mener Callicott, at mennesker i et etisk perspektiv står sin familie nærmere end sine venner og sine venner nærmere end fremmede mennesker. Hertil står mennesker deres kæledyr nærmere end landbrugsdyr, som de er nærmere end vilde dyr og naturen. På den måde er dette etiske princip baseret på tilhørsforholdet på tværs af relationer i et etisk fællesskab. Derfor påstår Callicott, at et menneskes ret til liv trumfer en hunds ret til liv i en given etisk situation, fordi mennesker står hinanden nærmere end dyr (Callicott, 1998). Så selvom mennesket indgår i det samme fællesskab som organismer, planter og dyr, så har mennesket højere moralsk værdi på grund af det moralske maksime tilhørende begrebet om 'mixed community'. Hvis man ser bort fra Donovan og Adams' teoris implikation om, at dyr ikke bør dræbes i det hele taget, så virker Callicotts begreb om det tværartslige fællesskab, frugtbart for en syntese, fordi den er i stand til at give klare indikationer for, hvilke moralske hensyn man bør tage til hvem. Donovan og Adams er nemlig mindre konstruktive hertil, fordi de ikke tager højde for forskellige etiske cirkler.

Ifølge Callicott er *mixed community*-begrebet en forudsætning for, at dyreetik kan rummes af Callicotts økocentriske miljøetik. Han fremhæver, at miljøetikken eksempelvis ikke ville forholde sig til domesticerede dyrs liv uden begrebet. En implikation heraf vil ifølge Callicott være, at domesticerede dyr burde ofres, fordi de er skadelige for et opretholdelsen af et økosystem i henhold til det industrialiserede landbrug. Ifølge Callicott tager *mixed-community*-begrebet hensyn til dyr ved at henvise til en historisk og tværartslig implicit social kontrakt mellem mennesker og domesticerede dyr, der er baseret på gensidighed afhængighed. Ifølge Callicott er den opstået, fordi dyr historisk har modtaget føde, ly og beskyttelse af mennesket, mens dyrene har fungeret som arbejdskraft og mad for mennesker. Derfor påstår Callicott, at kontrakten danner grundlag for moralske forpligtelser over for domesticerede dyr. Disse forpligtelser ville ifølge Callicott ikke kunne opretholdes i det

industrielle landbrug, hvor dyr reduceres til objekter på grund af en rationel økonomisk logik (Callicott, 1998).

Callicott argumenterer for en etik der rummer, at vi beholder domesticerede dyr til instrumentelle formål, hvis dyr ikke lider overlast. Ifølge Callicotts dyreetik vil det være tilladt at spise domesticerede dyr forudsat, at det sker ved at ære den implicite sociale kontrakt, hvor dyret bør æres og dræbes lidelsesfrit. Ifølge Callicott vil hans dyreetik også muliggøre den fortsatte eksistens af landbrugsformer og deres integration i det biotiske fællesskab forudsat, at de ikke undergraver økosystemernes opretholdelse. Men vilde dyr ville være udelukket fra denne etisk, fordi de er vilde og ikke indgår i en social kontrakt med mennesket (Callicott, 1998).

Det virker som en åbenlys styrke Callicotts teori forholder sig til problemet med vilde dyr, hvilket Donovan og Adams ikke synes at tage højde for.

Guidende etiske principper til at prioritere etiske tværartslige forpligtelser og hensyn

For at kunne håndtere moralske konflikter mellem forskellige etiske fællesskaber og forpligtelser, udvikler Callicott et system af guidende principper. Systemet bygger på hans påstand om, at mennesker er medlemmer af flere overlappende fællesskaber: både sociale og økologiske såsom byer, familier, venskaber, lande og arbejdsfællesskaber. Men også naturområder, som man bor i eller opholder sig i. Callicott påstår, at disse forskellige medlemskaber indebærer modstridende moralske forpligtelser. Derfor bruger Callicott de guidende principper til at prioritere de moralske forpligtelser (Callicott, 1998; Callicott, 2014).

Det første princip i systemet fastslår, at forpligtelser der udspringer af nære og intime fællesskaber bør prioriteres over dem, der udspringer af mere fjerne og abstrakte relationer (Callicott, 2014). Man bør f.eks. prioritere sin familie over bekendtskaber i en sportsklub eller at redde får, hvis de er i konflikt med en ulv. Det andet princip er et styrkekriterium, der ifølge Callicott går ud på, at stærkere forpligtelser trumfer svagere uanset fællesskabets karakter. For eksempel har man en stærkere forpligtelse til at sikre egne børns basale behov end til at hjælpe andres børn med luksusgoder. Men omvendt bør en forpligtelse til at sikre andres børns basale behov veje tungere end ønsket om at give sit eget barn luksus. Det kan også være, at man bør have en stærkere forpligtelse som virksomhed, der fælder skov, til at sikre en skovs opretholdelse i stedet for at fokusere på at maksimere egenproduktionen til fordel for virksomhedens bundlinje. Ifølge Callicott skaber dette

princip mulighed for at balancere forpligtelser i en kompleks moralsk virkelighed, hvor både nære og fjerne etiske hensyn spiller en rolle (Callicott, 2014).

Det tredje princip fungerer ifølge Callicott som et metaprincip, der skal prioritere mellem det første og andet princip, hvis de kommer i indbyrdes konflikt. Her foreslår Callicott, at hvis det andet princip giver gør mere skade end gavn i henhold til det første princip, bør det første princip have forrang. Ifølge Callicott, er hans guidende principper ikke et eksakt regelsæt, men snarere en vejledende retningslinje for moralsk vurdering i komplekse situationer (Callicott, 2014).

Disse præcise principper virker som en åbenlys styrke ved Callicotts miljøetik, som potentielt vil kunne være med til at styrke omsorgsetikken for dyr i en syntese. Dette bliver udfoldet i syntese-afsnittet.

I det ovenstående er Callicotts økocentriske miljøfilosofi blevet belyst, hvor kernen i teorien er, at det biotiske fællesskab, som antager en moralsk enhed. Hertil har de enkelte medlemmer af de biotiske fællesskaber moralsk relevans i kraft af deres medlemskab. Men Callicott tillader dog at ofre medlemmer, selvom de har intrinsisk værdi, hvis de udgør en fare for opretholdelse af det biotiske fællesskabs helhed jævnfør hans etiske maksime. Derudover integrerer han begrebet om det tværartslige fællesskab, hvor mennesket er mere etisk relevant end naturen på grund af, at begreber tager udgangspunkt i et nærhedsprincip, hvor dem man står nærmest, har mest etisk relevans. Derudover integrerer han en dyreetik, som tillader den fortsatte eksistens af landbrugsdyr og særlige etiske hensyn til domesticerede dyr på grund af en implicit social kontrakt.

I det næste afsnit bliver Val Plumwood introduceret, fordi hun deler de samme økofeministiske grundantagelser med Donovan og Adams. Derudover lægger Plumwood også vægt på karakterbaserede etiske dyder i form af omsorgsfulde relationer. Derfor virker det umiddelbart til, at en syntese bør være mulig. Muligheden for dette vil blive udfoldet i løbet af opgaven.

Val Plumwoods økofeministiske miljøfilosofi

Dette afsnit fremstiller Val Plumwoods mest relevante argumenter i hendes økofeministiske miljøfilosofi, der også indeholder en aristotelisk og teleologisk dydsetik. Der lægges vægt på hendes kritik af den vestlige rationalisme dualismer og hierarkiske opstillinger for at vise, at hendes teori deler samme teoretiske udgangspunkt med Donovan og Adams teori. Derudover fokuseres der

på hendes etik og tages udgangspunkt hendes ontologiske idé om mennesket og natur i form af 'det økologiske selv' og 'den jordiske anden'.

Teoriens motivation

Plumwoods motivation for hendes miljøfilosofi er at bryde med den vestlige rationalismes dualistiske tænkning, som hun mener retfærdiggør dominering, underordning, objektivisering og udbytning af især kvinder, dyr og naturen. Plumwoods kritik retter sig primært mod den kartesianske dualisme mellem bevidsthed og krop, som hun mener har medført andre dualismer. Det er eksempelvis mellem fornuft og natur, kultur og natur samt fornuft og følelser. Ifølge Plumwood skaber dualismene separation mellem menneskets og det, der betegnes som natur. Ligeledes argumenterer hun for, at dualistisk tænkning og antropocentriske abstrakte og universalistiske etiske principper præger traditionel miljøetik, hvilket hun påstår er destruktivt. Disse to førnævnte påstande, mener Plumwood fører økologiske kriser (Plumwood, 1993).

Plumwood deler især kritikken af implikationerne med Donovan og Adams, men også Morton, der påstår at kartesianske dualismer medfører voldelig patriarkalsk logik, som medfører økologiske kriser. Det vil blive belyst i Mortons teoriafsnit.

Det teoretiske fundament og formål

Ifølge Plumwood er hendes teori funderet i traditionel feministisk teori, hvis formål er at analysere og kritisere samfundets underliggende sociale og politiske strukturer, der tillader kulturel dominans af køn, etnicitet og klasse (Plumwood, 1993). Dette teoretisk grundlag deler hun tydeligvis med Donovan og Adams, hvilket åbenlyst vil være frugtbart for en syntese. Ifølge Plumwood er formålet med hendes miljøfilosofi at skabe en økocentrisk teori om en kulturel menneskelig identitet, hun betegner som 'det økologiske selv'. Denne identitet bør anerkende naturens agens, hvilket indebærer et opgør med den dualistiske og hierarkiske ontologiske tænkning om natur. Derfor argumenterer Plumwood for en ontologi, der anerkender menneskets gensidige forbundethed og afhængighed med naturen og "de jordiske andre", som blandt andet er planter, dyr, mennesker og andre naturlige entiteter. Ligesom med Donovan og Adams fokuserer Plumwood også på karakterbaserede dyder såsom anerkendelse og respekt. Men hun deler også ligheder med Donovan og Adams, Callicott og Morton ved at fokusere på relationer. Dette fokus må anses for at være frugtbart med henblik på en syntese med omsorgsetikken for dyr.

Plumwoods teori indeholder også teleologisk aristotelisk omsorgsetik, der er baseret på dyder. Ifølge denne er naturen og ikke-menneskelige væsner intrinsisk værdifulde, og de har hver især et telos, som de efterstræber. Plumwood definerer mennesket som værende 'den jordiske andens' telos i centrum for deres egen efterstræbelse (ibid.). Her adskiller Plumwoods teori sig markant fra Mortons teori, der anfægter idéen om telos, fordi han mener, den har medført en voldelig logik. Men til forskel fra Morton, er mennesket ifølge Plumwood forpligtet til at tage hensyn til dyrs behov på deres præmisser i stedet for menneskets. Dette vil blive udfoldet i syntese-afsnittet.

I de følgende afsnit vil opgaven belyse de centrale begreber og argumenter, der både forklarer Plumwoods kritik samt hendes egen miljøfilosofi – herunder hendes ontologiske og etiske elementer i teorien. Idéen om 'det økologiske selv' og 'den jordiske anden' Ligeledes fremhæves hendes aristotelisk inspirerede omsorgsetik. Dette gøres for at vise, hvordan Plumwoods teori vil kunne passe ind i et etisk-ontologisk framework med Donovan og Adams' omsorgsetik for dyr.

Kritik af den rationelle overherre-identitet og dualismer

I dette afsnit vil der være fokus på Plumwoods kritik af den kulturelle overherre-identitet og de kartesianske dualismer. Dertil redegøres der for, hvordan disse dualismer har påvirket traditionel dyreetik i form af deontologiske og utilitaristiske etikker.

Overherre-identiteten versus den anden samt fornuft-natur dualismen

Plumwood argumenterer for, at den vestlige rationalisme har skabt et dominerende kartesiansk dualismeforhold, hvor den menneskelige fornuft anses for overordnet 'den anden' - f.eks. naturen eller kvinden. Hun mener, at dette fører til individualitet, der afviser fællesskab og fornægter at stå i et afhængighedsforhold til naturen, hvilket retfærdiggør instrumentel udnyttelse af 'den anden'. Denne kritik synes hun at dele med alle de andre teoretikere, der anfægter individualismen. Donovan og Adams samt Morton deler især også kritikken af disse dualismer, der giver mennesket privilegeret adgang til at definere naturen på sine egne præmisser.

Ifølge Plumwood er denne tækning kulturelt repræsenteret via en mandligt forudindtaget menneskelig identitet, som hun betegner for 'overherre-identiteten'. Den eksisterer som en overherredømmelogik i fornuften, der anskues som den herskende egenskab i den menneskelige bevidsthed. Identitetens formål er ifølge Plumwood at maksimere egen lykke og interesser. Ifølge Plumwood forudsætter overherredømme-logikken, at alt, der står i modsætning til overherre-identiteten skal domineres. Det

sker igennem undertrykkelse, instrumentalisering, kolonisering og assimilering. Ifølge Plumwood præger overherre-identiteten ikke kun sociale og politiske sfærer eller den menneskelige sfære, men også den ikke-menneskelige sfære i form af naturen eller biosfæren (ibid.).

Plumwood påstår, at en central implikation af denne menneske-natur dualismen er, at natur anskues på følgende måde i overherre-identitetens perspektiv:

“To be defined as ‘nature’ in this context is to be defined as passive, as non-agent and non-subject, as the ‘environment’ (...) [.] It is to be defined as a terra nullius, a resource empty of its own purposes or meanings, and hence available to be annexed for the purposes of those supposedly identified with reason or intellect, and to be conceived and moulded in relation to these purposes. It means being seen as part of a sharply separate, even alien lower realm, whose domination is simply ‘natural’ (...) (Plumwood, 1993, s. 4).

Ifølge Donovan konstrueres natur som et passivt objekt, der ikke har subjektivitet, agens eller intrinsisk værdi. Derimod er objekter et ingenmandsland (terra nullius), hvis mål, værdi og betydning frit kan dannes og tilegnes af mennesket. Ifølge Plumwood er det delvist den førnævnte kartesianske dualisme, der er årsag til, at naturen ikke ses som havende agens og intentionalitet. I stedet ses det kun som kvaliteter, der tilhører bevidsthed. Det virker til, at Plumwood argumenterer for, bevidsthed er forudsætningen for agens eller subjektivitet, der synes at være betingelsen for moralsk status og intrinsisk værdifuldhed (ibid.). I citatet påstår Plumwood ligeledes, at naturen eksisterer som underordnet overherre-identiteten. Det begrundes hun med, at der i fornuft-natur dualismen eksisterer et ontologisk hierarki, der er ifølge Plumwood er inspireret af Platons rationalistiske tænkning. Ifølge Plumwoods udlægning af dette hierarki eksisterer mennesket adskilt fra og som en højere eksistens over naturen, slaver, kvinder og dyr. Mennesket er groft sagt herre over disse entiteter, fordi det besidder fornuft.

Ifølge Plumwoods udlægning af denne position ordner mennesket virkeligheden via idéer. Objekters eksisterer i sig selv, men har ikke formål og kvaliteter, men det gives de afhængigt af den menneskelige fornuft. Ifølge Plumwoods udlægning af Platons rationalisme er eksempelvis en hests kvaliteter som ridehest og eventuelle moralske status kun betinget af menneskets idéer og ikke fra hesten selv (ibid.). Dette er en kritik som Plumwood især deler med Morton, men kommer med konstruktive bud på, hvordan man imødekommer via hendes omsorgsetik. Det er muligt, at den vil kunne bidrage til at kvalificere Mortons implicitte etiske fordringer, hvor man mener, mennesket bør

ændre sit forhold til naturen og måden at tænke om den. Med andre ord er hesten eller naturen et formløst, passivt objekt, der gives betydning, kvalitet og værdi på betingelse af overherreidentiteten. Ifølge Plumwood kan overherre-identiteten dominere og tilegne sig naturen grænseløst, fordi den gøres til et passivt og værdiløst, objekt uden agens, der kun kan gøres instrumentelt værdifuldt på betingelse af overherreidentiteten.

Plumwood argumenterer yderligere for, at fornuft-natur dualismen er præget af antagelsen om, at naturen er overherre-identitetens naturlige ejendom - til gavn for dens selvopretholdelse og andre mål. Ifølge Plumwood stammer disse antagelser fra John Lockes abstrakte rettighedsargument om, at naturen bliver menneskets private ejendom, hvis det bruger sin arbejdskraft herpå, hvilket medfører naturlige rettigheder. Ifølge Plumwood fremstiller dette argument overherre-identiteten som en individualistisk instrumentel rationalitet, fordi naturen gøres til en udtømmelig ressource, der kan transformeres, og som kun er til gavn for menneskets interesser og mål. Ifølge Plumwood forudsætter dette argument, at naturen fratages agens, fordi den instrumentaliseres som et objekt, der kun har til formål at blive bearbejdet til fordel for overherreidentitetens interesser (ibid.).

Plumwood argumenterer ligeledes for, at fornuft-natur dualismen også er konstrueret via en mekanistisk naturopfattelse, der gør overherre-identiteten ude af stand til at anerkende naturen og dens entiteter som centrum for stræben efter at opfylde egne behov eller mål qua dens status som passivt (mekanisk) objekt (ibid.). Dette er også et argument, som Morton især fremhæver.

Plumwood lægger især vægt på, at overherre-identiteten har devalueret, femininitet og følelser, som den har gjort til noget subjektivt og irrationelt, som er underordnet fornuften. Ifølge Plumwood anskues følelser derfor som værende upålidelige, ukontrollerbare, ureflekterede, hvorfor de skal domineres og styres af fornuften. Følelser er derfor henvist til det private og kan ikke ligge til grund for etiske beslutninger eller domme, der skal træffes i de offentlige sociale og politiske arenaer (ibid.).

Vestlig rationalisme og dualistisk tæknings forbindelse til traditionel miljøfilosofi

Ifølge Plumwood er traditionel miljøfilosofi præget af den vestlige rationalismes dualistiske antagelser om entiteters værdi og moralske status samt etisk hensyntagen. Hertil fremhæver Plumwood dualismer mellem overherreidentiteten og 'den anden', fornuft og følelser samt universalisme og partikularisme (ibid.). Plumwood finder det problematisk i miljøfilosofi, at disse dualismer antager, at mennesket eksisterer separat fra naturen, der kan domineres og assimileres. Hertil kritiserer hun afvisningen af 'den anden' i form af fornægtelse af gensidig afhængighed, og

respekt for forskelligheder. For det tredje finder hun det problematisk, at dualismen har præget miljøfilosofi ved, at traditionelle dyreetikker er betinget af antropocentriske abstrakte principper. Hun fremhæver universalisme eller krav om desinteresse i etiske vurderinger, som kun fornuften kan udlede via logisk ræsonnement. Ydermere kritiserer miljøfilosofi hvor 'den andens' moralske relevans betinges af antropocentriske idéer om bevidsthed og rettigheder. Plumwood fremhæver, at det inden for miljøfilosofi især er dybdeøkologi, deontologiske og utilitaristiske etikker, der baseres på retfærdighed og rettigheder, som er præget af mandligt forudindtaget dualistisk tænkning. Derudover opretholdes ontologiske-etiske hierarkier, hvor naturen er underordnet og primært betragtes som et middel for menneskelige mål. Ifølge Plumwood er implikationerne heraf, at følelser, empati og partikulære relationer i miljøfilosofi bliver afvist som relevante i forhold til ontologisk og etisk relevans (ibid.). Dette er især en kritik, som Plumwood deler med Donovan og Adams, men også Callicott stiller sig kritisk over for miljøfilosofi der har ophav i den vestlige rationalisme og baseres sig abstrakte logiske principper, regler som fx rettigheder.

I det ovenstående blev Plumwoods kritik belyst, hvor det især blev argumenteret for, at kartesianske dualismer former et subjekt-objekt forhold, der tillader mennesket at udnytte ikke-menneskelige entiteter. Nogle primære forudsætninger herfor er objektiviseringerne og underordningen af naturen. Dette er især en kritik, som Plumwood deler med Donovan og Adams samt Morton. I det nedenstående delafsnit introduceres Plumwoods økofeministiske miljøfilosofi, hvor der vil være fokus på hendes etik og ontologiske begrebet om 'det økologiske selv' og 'den jordiske anden'.

Plumwoods økofeministiske miljøfilosofi

Plumwood udvikler en økofeministisk miljøfilosofi, der står i opposition til de ontologiske, epistemologiske og etiske perspektiver, hvor især fornuft-natur dualismen opretholdes af overherrelogikken. Plumwood funderer hun sin teori i en empiristisk epistemologi, og hendes etik er en aristotelisk inspireret etik der bygger karakterbaseret dyder med afsæt i begrebet omsorg. Plumwood lægger vægt på at dyderne tager udgangspunkt i moralske følelser, men de involverer også kognitive etiske aspekter, der ikke kan adskilles (ibid.).

Plumwoods etisk-ontologiske perspektiv centrerer sig om partikulære, non-instrumentelle og gensidige relationer mellem menneske og natur (ibid.). Dette synes at være en lighed, hun deler med de resterende teoretikere, selvom de har forskellige betydninger. I forbindelse hertil omhandler Plumwoods centrale argument en kulturel menneskelig identitet, som hun betegner som 'det

økologiske selv', der overkommer dualistisk tænkning. Ifølge Plumwood er hendes teori også politisk og danner grundlag for et radikalt demokrati med en kultur, der bør anerkende menneskets afhængighedsforhold, gensidighed og samarbejde med naturen. Denne idé synes hun at denne med Donovan og Adams' der også bygger deres teori på et politisk perspektiv. Plumwood mener, at 'det økologiske selv' danner grundlag for et økologisk bæredygtig eksistensgrundlag for mennesker, fordi identiteten har økologisk sensibilitet (ibid.). For at vise, hvordan 'det økologiske selv' agerer i samspil med naturen og 'de jordiske andre', kommer det 'det økologiske selv' til udtryk via en aristotelisk dydsbaseret etik med fokus på non-instrumentelle værdier, fællesskaber og omsorgsfulde relationer (ibid.).

Fornuftens og følelsernes rolle i Plumwoods framework

Plumwood afviser ikke individualitet og rationalitet, men giver dem en mindre fremtrædende betydning. I stedet antager hun, at de i samspil kan muliggøre kreativ integration og interaktion mellem mennesker og natur. Derfor ønsker hun at bibeholde en distinktion mellem følelser og fornuft uden at de står i opposition til hinanden eller er totalt adskilte. Ifølge Plumwood hendes idé om fornuft karakteriseret ved, at den er non-hierarkisk og integrerende i forhold til at kunne udtrykke mangfoldige opfattelser af virkeligheden, følelser og værdier. En implikation heraf er, at Plumwood anskuer fornuft som en facilitator i både personlige og politiske relationer, der fremmer værdier funderet i omsorg for og forpligtelse over for 'den anden' (ibid.).

Plumwoods aristotelisk inspirerede dydsbaserede etik med udgangspunkt i omsorg

Ifølge Plumwood rummer hendes miljøfilosofi en non-instrumentel aristotelisk omsorgsetik med fokus på dyder og partikularisme:

"(...) less universalistic moral concepts such as respect, sympathy, care, concern, compassion, gratitude, friendship and responsibility (...) [...] [L]ocal moral concepts (...) seems to extend much less problematically to the non-human world (...) and seems capable of providing a better basis (...) for the account of the ecological self" (Plumwood, 1993, s. 173).

Af citatet fremgår det, at Plumwood lægger vægt på karakterbaserede dyder såsom respekt, sympati, omsorg, medfølelse, venskab og ansvar. Hun påstår, at dyderne er mindre universalistiske, fordi de er baseret på gensidige relationer, men hun synes ikke at forklare implikationerne af dette eksplicit.

Det kan betyde, at de er mere omfattende at skulle gøre universelle, end f.eks. etiske principper om lige behandling eller tildeling af rettigheder på grund af iboende værdi.

Ifølge Plumwood bygger relationerne især på en bestemt slags respekt og omsorg, der tager udgangspunkt i et særligt aristotelisk begreb om venskab: “ (...) *the general structure of a relationship of respect, friendship, or care for the other as a variant on Aristotle’s account of friendship: wishing for the other’s good for their own sake* (Plumwood, 1993, s. 155). Det virker til, at Plumwood definerer relationer mellem mennesker og naturlige entiteter til at være en slags nær venskabelig relation, hvor man altruistisk ønsker det bedste for den anden. Men Plumwood mener ikke, at man bør sætte andres behov over sine egne, selvom man bør ønske det bedste for den anden og have deres mål i centrum for sine egne (ibid.). Denne etiske fordring kan især være konstruktiv som et bidrag til Callicotts påstand, om at arter bør behandles med respekt uden at specificere yderligere.

Derudover mener Plumwood, at de aristotelisk inspirerede relationer er non-instrumentelle, hvilket indebærer at naturen eller de naturlige entiteter har et telos, som også placeres i centrum for menneskets stræben og mål. Ifølge Plumwood indebærer dette, at ‘den anden’, anerkendes og respekteres som værende et mål i sig selv. Ifølge Plumwood er denne type relation en forudsætning for, at mennesket kan respektere naturens eller ‘den andens’ forskellighed og selvstændighed, men også for at kunne anerkende gensidig afhængighed og slægtskab (Plumwood, 1993). Det kan umiddelbart være svært at forstå, hvad Plumwood mener med, at naturen som samlebetegnelse har et telos eller agens og hvilke implikationer det vil have. Men det synes at virke mere meningsfuldt, hvis de naturlige entiteter, der udgør naturen, har telos eller agens. Plumwood tydeliggør heller ikke, om det også gælder ikke-levende-entiteter. Men hvis man forstår moralsk relevans i Callicotts perspektiv, så kan ikke-levende naturlige entiteter siges at have moralsk relevans, fordi de er med til at udgøre et økosystem – som f.eks. levesteder for levende naturlige entiteter.

Ifølge Plumwood vil der nødvendigvis være mange mangfoldige etiske behov og stemmer ifølge hendes etik. Eksempelvis forskellige typer mangfoldige stemmer, som dem der udtrykker partikulære bekymringer for sin nære familie og omgangskreds. Men også dem der udtrykker generelle bekymringer for naturen og fjerne sociale grupper. Hun mener ikke, at der altid vil være enighed blandt stemmerne. F.eks. giver hun eksempel på et scenarie, hvor en kvinde ønsker at skovhugst skal fortsætte på trods af, at praksissen udrydder truede dyrearter, fordi hun drager omsorg for sin mand og sine børns velfærd (ibid.). Heller ikke her uddyber Plumwood yderligere, hvordan man bør styre

efter disse divergerende hensyn i etiske vurderinger, selvom hun mener, at de vil være til stede og bør kunne rummes i kraft af, at man bør gøre andre entitets telos til sine egne mål. Her vil Callicott igen kunne bidrage konstruktivt til Plumwoods teori, hvis man låner hans guidende principper til at prioritere de etiske dilleammer der nødvendigvis vil opstå. Dette kan ses i synteseafsnittet.

Som en fortsættelse af implikationerne af den aristoteliske idé om venskab som bør præge relationer, mener Plumwood, at de specifikke relationer, det økologiske selv indgår i danner grundlag for det økologiske selvs etiske vurderinger og handlinger. Det skyldes, at det økologiske selv formes via intersubjektiv handling; dette gælder både det økologiske selv forstået som en kulturel identitet, men også forstået som ethvert menneskeligt individ. Derudover mener Plumwood, at 'det økologiske selv', vil være en partikulær identitet, der forpligter sig til et specifikt områdes ikke-menneskelige og menneskelige beboere. (ibid.). Her vil Donovan og Adams' tre begreber opmærksomhed, sympati og dialog, som de mener er praktiske værktøjer, kunne styrke denne idé.

Partikulære versus generelle moralske hensyn

Ifølge Plumwood betyder etiske bekymringer i partikulære relationer ikke, at etiske bekymringer i mere generelle former for relationer nødvendigvis udelukkes. Tværtimod påstår Donovan, at omsorg for andre, som man står i specifik relation til, er en forudsætning for en mere generaliseret etik:

“It would make wider concern a question not of transcending or detaching the self from particular, personal moral commitments, but in part at least of understanding or coming to see the relationship between these particular commitments and local situations and those of distant others. You can come to understand the relationship between your own loss and that of others, the degradation of your own local ecosystem and that of the global ecosystem (...)” (Plumwood, 1993, s. 187-188).

Det virker til, at Plumwood i citatet mener, at personlige etiske forpligtelser i partikulære relationer er forudsætningen for, at man forstår mere generaliserede forhold i et etisk perspektiv. Plumwood betegner denne slags etiske generalisering som empatisk, fordi hun mener, at jo stærkere følelser man har i sine etiske forpligtelser over for andre, desto mere grund har man til at udvide denne bekymring til lignende og mere 'fjerne' situationer. Det kan f.eks. være, at man oplever sorg ved at fuglene i sit område forsvinder, fordi de mister deres levesteder. Ifølge Plumwood, burde dette være et incitament til at udvide den bekymring til en mere generel bekymring om, at fugle forsvinder globalt, fordi de mister deres levesteder (Plumwood, 1993). Ifølge Plumwood er en anden implikation, at denne form

for generalisering med fokus på personlige relationers trivsel, skaber et incitament til at ændre det moralske fokus, så de dualistiske, hierarkiske og oppositionelle relationer mellem mennesker og natur kan ændres til mere omsorgsfulde relationer. Det skyldes, at Plumwood mener betingelserne for at udvide moralske hensyn med afsæt i personlige relationer bør tage afsæt i kærlighed, omsorg og ansvar (ibid.).

Plumwoods definition af 'den jordiske anden' og 'det økologiske selv'

Plumwood erstatter begrebet om 'den anden' med den 'jordiske anden', som hun også beskriver som et selv. Denne 'anden' mener Plumwood blandt andet er naturen, som hun mener er, en unik 'anden' med agens, som ikke kan erstattes. Ifølge Plumwood har dette selv en anderledes fra mennesket form for subjektivitet, agens eller intentionalitet. Plumwood mener, at naturens entiteter eksisterer distinkte fra hinanden som selvstændige identiteter (ibid.).

Ifølge Plumwood pålægger denne definition af 'den jordiske anden' begrænsninger på mennesket, fordi den anden og mennesket er en del af det sammen jordiske fællesskab, hvor de er en del af et 'vi'. Hertil påstår hun, at det 'økologiske selv' er indlejret i naturen, mens 'den jordiske anden' eksisterer som en grænsesættende og aktiv deltager - i både den menneskelige sociale og politiske sfære og den økologiske ikke-menneskelige sfære. Hertil mener Plumwood, at natur og menneske eksisterer kontinuitet med hinanden. Ifølge Plumwood er det en vigtig forudsætning, at enhver identitet eksisterer separat fra hinanden, selvom man er indlejret i den samme sfære. Det skyldes, at ethvert individ er et mål i sig selv, og stræber efter at få eget og andres telos opfyldt, mener Plumwood. En implikation af denne intersubjektivitet er ifølge Plumwood, at 'det økologiske selv' formes i gensidig relation med naturen eller "den jordiske anden". (ibid.). Ifølge Plumwood får det 'økologiske selv' forståelsen af den anden som en moralsk og ontologisk signifikant entitet ved at ligge mærke til den anden ligheder og forskelle, via dyderne, som f.eks. respekt, sympati, venskab og omsorg. Hun mener, at denne metode kan give en opmærksomhed på andres perspektiver, en oplevet erfaring af samhørighed følelse af intimitet og dialogisk interaktion imellem hinanden (ibid.). Dette er en stærk lighed med Donovan og Adams, der nærmest identisk mener det samme. Et tilsyneladende problem med Plumwoods argumentation er, at hun ikke eksplicit argumenterer for, hvilke konkrete begrænsninger mennesket har over for 'jordiske anden' hvis telos, mennesket har i centrum for sine egne mål. Mennesker er nødt til at bruge naturen og såkaldt ofre den, for at overleve. Derfor bør det være fundamentalt for en teori at have guidende principper til, hvordan man tager hensyn til entiteter, hvis telos eller trivsel man har i centrum for sine egne mål. Hertil vil Callicotts guidende principper

igen kunne styrke Plumwoods teori samtidig med, at hendes dydsbaserede etik og ontologiske forståelse af naturlige entiteter nok naturligt vil sætte bremse (over)udnyttelse af naturen.

Herunder vil Plumwoods idé om det økologiske selv blive yderligere belyst.

Ifølge Plumwood er 'det økologiske selv' en individuelt menneskelig og kulturel identitet, hvor mennesket bør tænke sig selv som stående i et non-instrumentelt forhold til naturen og 'den jordiske anden', hvor deres trivsel er væsentligt relateret til menneskets trivsel (ibid.). Derfor respekterer 'det økologiske selv' 'de jordiske andre' for deres egen skyld. 'Det økologiske selv' forstår sig selv som stående i både generel relation med naturen, men også i partikulære relationer med specifikke 'jordiske andre':

"He or she stands in particular relations, which may be those of care, custodianship, friendship, or various diverse virtue concepts, to that other, who is treated as deserving of concern for its own sake, and hence as intrinsically worthy or valuable. The relational self and intrinsic value are, therefore, essential theoretical complements of a virtue account of ecological selfhood" (Plumwood, 1993, s. 185).

Ifølge citatet, virker det til forudsætningerne for 'det økologiske selvs' relationer baseres på dydsbaserede idéer som blandt andet omsorg, varetægt og venskab, som bruges til at behandle 'den jordiske anden' som et mål i sig selv, hvilket gør den intrinsisk værdifuld. Her fremhæver hun, at den ontologiske idé om et relationelt selv og den etiske præmis om intrinsisk værdifuldhed er væsentlige forudsætninger for hendes teori. Derfor synes Plumwoods teori at være baseret på karakterbaseret ontologi og etik med fokus på omsorgsfulde relationer. Derfor forstås mennesket især som en entitet, der er omsorgsfuld, respektfuld, anerkendende og har venskabelige og beskyttende intentioner over for naturen, som det ser sig selv stående i relation til. Dette må også antages at begrænse menneskets brug af naturen eller i hvert fald gøre det mere skånsomt.

Det virker især til, at Plumwoods normative sigte 'det økologiske selv', er at fremsætte etiske fordringer på baggrund af omsorgsfyldte etiske relationer mellem mennesker og natur igennem anerkendelse og respekt samt andre karakterbaserede dyder som nævnt ovenfor. Det er især en vigtig

forudsætning, at 'de jordiske andre' anerkendes og forstås som intrinsisk værdifulde entiteter, der har deres eget telos, som også står i centrum for menneskers moralsk hensyn.

I det nedenstående afsnit introduceres Timothy Mortons objekt-orienterede ontologi, der søger at ophæve subjekt-objekt forholdet samt at definere objekter på en måde, så de ikke kan reduceres og erstattes. Ifølge Morton fordrer dette en ikke-voldelig logik.

Timothy Mortons objekt-orienterede ontologi

Introduktion og motivationen for Mortons teori

I dette afsnit belyses Timothy Mortons (de/dem) (f. 1968-) centrale begreber og påstande i deres økocentriske objekt-orienterede ontologi (herefter OOO). Mortons OOO er en form for spekulativ realisme i den kontinentale filosofi (Morton, 2011). Det er den mest radikale af de økocentriske teorier, hvis hovedpointe er at nivellere skellet mellem subjekter og objekter ved at argumentere for, at alt er objekter. Derudover ophæver den idéen om natur som noget man kan være i (som i et rum) og natur som en holistisk idé. Derudover kritiserer de idéer om, at objekter kan determineres som noget bestemt, have essens eller telos. Det virker umiddelbart til at være modstridende påstande til de resterende teorier, der både argumenterer for holistisk og sammenhængende natur, og bruger teleologiske beskrivelser af objekter (se Plumwood). Det vil i løbet af dette afsnit komme til syne, hvilke implikationer dette har for en eventuel syntese mellem Mortons teori og Donovan og Adams' omsorgsetik for dyr.

Mortons motivation for at fremsætte sit argument om den ontologiske nivellering af subjekt-objekt forholdet er deres påstand om, at implikationerne af antropocentrisk ontologi og epistemologi har tilladt voldelig logik og handlinger, der har medført klima- og biodiversitetskriserne. Morton anfægter især to vestlige filosofiske traditioner i forhold til at forstå menneskets forhold til naturen. For det første en både epistemologisk og ontologisk rationalistisk og kantiansk tænkning, der er præget af mekanicisme og kartesiansk dualistisk tænkning. For det andet en aristotelisk ontologisk tænkning om hvad der konstituerer nogets natur eller materie – f.eks. en hests natur (Morton, 2011) (Morton, 2014).

Ifølge Morton danner den første tænkning forudsætning for et ontologisk og hierarkisk subjekt-objekt forhold, hvor menneskelig bevidsthed er betingelsen for at være et subjekt. Dertil påstår de, at objekter er alle de genstande, der eksisterer i virkeligheden separat eller udenfor fra bevidstheden. I

dette forhold er det ifølge Morton kun subjektet, der er i stand til at ordne og strukturere virkeligheden – f.eks. naturen og dens genstande. I dette forhold gøres objekter til inaktive og passive entiteter, der ingen indflydelse har på hvad og hvordan, virkeligheden er. Derfor mener Morton, at dette subjekt-objekt forhold sætter mennesket i en særlig privilegeret position. I forbindelse med antagelsen om, at det kun menneskelig bevidsthed, der er relevant, når det afgøres hvad og hvordan virkeligheden er, så har den aristoteliske ontologi også hævdet en bestemt idé om, hvad objekter er udgjort af, som ifølge Morton er særligt antropocentrisk (Morton, 2011). Morton deler især kritikken den kartesianske subjekt-objekt-dualisme med Donovan og Adams samt Plumwood, hvilket indikerer, at der er ligheder mellem teorierne, som måske kan bruges konstruktivt i en syntese.

Kernen af Mortons kritik er, at ontologisk tænkning om virkelighedens strukturering er fundamentalt afgørende for vores handlinger over for andre levende såvel som ikke-levende livsformer. Derfor fremsætter Morton et modargument til sin kritik af antropocentrisk ontologi, der ifølge Morton kan imødekomme jordens feedback i form af klima- og biodiversitetskriserne (Morton, 2011) (Morton, 2017). Det gør han ved at hævde, at virkeligheden i sig selv kun er økologisk, hvilket ifølge Morton forudsætter en flad ontologi, hvori der kun eksisterer objekter. Morton definerer objekter som livsformer, der er selvstændige, aktive entiteter med en form for subjektivitet (Morton, 2011). Det virker radikalt at kalde ikke-levende entiteter for livsformer, hvilket er meget anderledes end f.eks. dagligdagstænkning og f.eks. i de største etiske retninger, hvor det at have en form for subjektivitet i form af bevidsthed eller evne til at sanse og følelser er en forudsætning for at kunne være en livsform. Senere i opgaven bliver det belyst, hvad Morton muligvis mener med en livsform.

Det virker til, at der findes en eller flere implicite etiske fordringer i Mortons OOO, men de kan være svære at få øje på. Et eksempel er, at Morton påstår, at OOO giver mennesket en form opmærksomhed på (de betegner det som 'ecological awareness'), som er i stand til at erkende og forstå den økologiske virkelighed, hvilket ifølge Morton er deres OOO. Hertil mener, de, at deres OOO fører til ikke-voldelig logik og handling (Morton, 2014). Derfor virker det til, at Morton mener, at hvis man så at sige tænker OOO, så er handler man mindre voldelig. Det vil vise sig i synteseafsnittet, at især Plumwood er kan være konstruktiv i forhold til denne etiske fordring om en ikke-voldelig logik, der må antages at ændre menneskets forhold til naturen.

I de følgende afsnit vil jeg først belyse Mortons argumentation for at ophæve subjekt-objekt forholdet, og derefter bliver Mortons argumenter om, at kun objekter konstituerer virkeligheden belyst. Herefter

belyses Mortons OOO, hvor subjekt-objekt forholdet er erstattet af et objekt-objekt forhold. Det bliver også blive forklaret, hvad Morton mener, objekter i det hele taget er – og hvordan de er. Der vil desuden løbende blive kritiseret og analyseret for at se, hvordan Mortons teori eventuelt vil kunne bidrage til en syntese mellem omsorgsetik for dyr og økocentrisk miljøfilosofi.

Mortons kritik af ”kantiansk korrelationisme” og nivellering af subjekt-objekt forholdet

Ifølge Morton er subjekt-objekt forholdet betinget af korrelationisme, hvilket er et begreb, Morton låner fra filosofen Quentin Meillassoux. Morton definerer korrelationisme således: “Correlationism refers to the belief that things can only exist in relation to (human) minds or language (Morton, 2011, s. 164). Ifølge Morton omfatter korrelationisme det forhold, at noget eller tings eksistens er betinget af, hvordan menneskelig bevidsthed og sprog konstruerer dem. Det er ifølge Morton korrelationisme der er årsag til konstruktionen af det antropocentriske subjekt-objekt forhold. Hertil henviser Morton til en specifik form for korrelationisme, som de mener, tager afsæt i Imanuel Kants transcendentale idealisme (Morton, 2011). Denne handler i hovedtræk om, hvordan subjektet eller mennesket former sanseindtryk eller erfaring fra virkeligheden, og dermed strukturerer virkeligheden eller objekter via bevidsthed (Rohlf, 2024). Ifølge Morton, er Kants argumentation foranlediget af David Humes observation af, at kausalitet ikke kan erfares i selve genstanden, men i stedet kan udledes fra sanseindtryk fra genstanden i form af mønstre og korrelationer. Ifølge Morton er implikationen heraf, at der ikke kan udledes objektiv eller almengyldig viden om virkeligheden, fordi viden om virkeligheden afhænger af hvert enkelt menneskes subjektive erfaringer (Morton, 2018). Ifølge Morton fik dette Kant til at skelne mellem tingen i sig selv og tingen som den fremtræder for mennesket. Morton mener, at Kant påstår, at ting i sig selv med sikkerhed eksisterer uden, at de kan erfares, som de er i sig selv. Derimod, ifølge Morton, er det kun tingenes måder at fremtræde for bevidstheden på, der kan erkendes (Morton, 2011). Morton fortsætter med at udlægge Kants argumentation, hvor Kant, ifølge Morton mener, at en nødvendig betingelse for virkelighedens almengyldige eksistens og tingenes objektivitet er erkendeformerne tid, rum og kausalitet, som udelukkende er kapaciteter, der eksisterer i det menneskelige subjekt. Derfor, mener Morton, at Kant gør mennesket til et transcendentalt subjekt, der udelukkende er en entitet, der kan strukturere virkeligheden. Ifølge Morton er dette en ontologisk begrundelse, der bygger på en utilstrækkelig forståelse af mekanicisme. For ifølge Morton forstår Kant begreberne tid, rum og kausalitet med afsæt Newtons fysik, hvor virkeligheden dybest set er mekanisk og materiel natur. Ifølge Morton implicerer

det et syn på objekter, der antages at eksistere eksternt i relation til hinanden. Det foregår i et tomt rum, hvor tid er lineært og årsagssammenhænge sker ved, at objekter i det tomme rum interagerer som en slags tandhjul, der er adskilte, men rører hinanden (Morton, 2014). Det er væsentligt for Morton at anfægte denne virkelighedsopfattelse, fordi de mener, at den lægger til grund for Kants argumentation om subjekt-objekt forholdet og måden, man har defineret objekter på – i modsætning til subjekter. Morton argumenterer videre for, at Kant gør menneskelig fornuft, i form af erkendeformerne tid, rum og kausalitet, til centrum for menneskets virkelighedsopfattelse, fordi at man dermed kan sige noget absolut objektivt sandt om virkeligheden. Ifølge Morton er denne kantianske argumentation også en måde at undgå kontradiktioner på, hvilket de påstår er umuligt (Morton, 2018).

Morton anfægter den kantianske korrelationisme, fordi de mener, at den har konstrueret et antropocentrisk ontologisk hierarki i form af subjekt-objekt forholdet. Heri får subjektet en privilegeret status som den eneste relevante livsform i kraft af, at det kun er mennesket via bevidsthed og erkendeformerne (tid, rum og kausalitet), der kan konstruere og strukturere virkeligheden eller objekterne deri. Ifølge Morton har denne dualisme medført en voldelig logik, der har antaget antropocentriske idéer, at natur og objekter er det, der eksisterer udenfor menneskelig tankevirkksomhed, og som mennesket udelukkende konstruerer, hvad er. Dette vil blive belyst i det følgende delafsnit.

Mortons kritik af aristotelisk ontologisk tænkning om objekter

Som det fremgik af det førnævnte afsnit, ledte den kantianske korrelationisme og subjekt-objekt dualismen ifølge Morton til en mekanistisk-atomistisk og kartesiansk inspireret materialistisk ontologi. Dertil mener Morton, at dualismen også er præget af en bestemt form for essentialisme, der er inspireret af aristotelisk ontologi. Ifølge Morton er disse tænkemåder om objekter eller ikke-menneskelige livsformer præget af en patriarkalisme og utilitarisme.

Ifølge Morton er en implikation af den mekanistiske og materialistiske ontologi, at objekter reduceres til kvantificerbare ting, der kun er instrumentelt værdifulde, fordi de antages at eksistere som mekaniske genstande, hvor de eksisterer eksternt i relation til hinanden. Derudover reduceres objekter til atomer – altså i bund og grund den samme ting – hvilket ifølge Morton betyder, at objekter kan erstattes uden konsekvenser for nogen eller noget. Ifølge Morton er denne tænkning problematisk, fordi den legitimerer instrumentalisering og fordrer en deterministisk idé om objekter (Morton, 2011;

Morton, 2018; Morton, 2014). Dette er endnu en kritik, som Morton især deler med Donovan og Adams samt Plumwood, der også mener tænkningen instrumentaliserer objekter.

Ifølge Morton antager subjekt-objekt forholdet ligeledes en aristotelisk ontologisk tænkning om objekter – i form af essentialisme, som indebærer en voldelig logik. Ifølge Mortons udlægning af denne aristoteliske essentialisme bestemmer essens hvad et givent objekt er (fx dyr, plante, kvinde) mens objektets accidens er tilfældige egenskaber ved objekter (fx invasiv, skæmmende, omsorgsfuld) (Shields, 2020) (Morton, 2011) (Morton, 2018). Morton påstår derudover, at den aristoteliske ontologi er teleologisk, hvilket vil sige, at objekter har et telos eller et iboende formål. Det kan f.eks. være at planter spreder sig ukontrollerbart, at dyr spreder sygdom eller, at kvinder er naturligt omsorgsfulde. Eller man kan påstå, at et landområde er en kornmark eller byggegrund (substans), hvis formål er at blive dyrket eller bebygget (telos), mens blåbærbuskene, egetræer og sommerfuglene er markens eller byggegrundes tilfældige egenskaber (accidens). Ifølge Morton er marken eller byggegrunden som idé konstant og uforanderlig, mens markens tilfældige egenskaber er foranderlige. Ifølge Morton er en implikation af denne logik, at menneskelig bevidsthed (i.e. mennesker) reducerer, konstruerer og determinerer virkeligheden efter sine egne formål konsekvensfrit. Derfor mener Morton, at denne ontologi har organiseret og systematiseret voldelige handlinger (Morton, 2018) (Morton, 2011). Her kan Mortons teori synes uforenelig med Plumwood, fordi Morton anfægter idéen om telos. Men det virker til, at de især kritiserer, at idéen om telos er blevet brugt negativt ladet. Hertil opstiller Plumwood betingelser for idéen om, at telos skal tage afsæt i naturlige entiteters behov og naturlige måder at være på. Dette kan eventuelt bidrage til at styrke Mortons teori, fordi han på den måde vil kunne konkretisere sin implicitte etiske fordring om en ikke-voldelig logik.

Den ovenstående kritik er implikationerne af antropocentriske subjekt-objekt forhold, som er præget af de bestemte måder, at tænke objekter og natur som følge af de førnævnte ontologiske tænkemåder. Alt uden for den menneskelige bevidsthed har mennesket kunne konstruere og behandle efter dets menneskets vilje, fordi kun mennesket har været relevant i forhold til at strukturere virkeligheden. Derfor har mennesket handlet voldeligt over for alle de etisk irrelevante passive og ikke-levende livsformer - i.e. objekter, hvilket f.eks. har medført klima- og biodiversitetskrisen (Morton, 2011; Morton, 2014; Morton, 2018).

I det nedenstående delafsnit belyses Mortons OOO, hvordan de ophæver subjekt-objekt forholdet samt implikationerne af objekt-objekt forholdet.

Mortons OOO

Morton argumenterer for at fremme en ikke-voldelig ontologi ved at nivellere subjekt-objekt forholdet og hertil ophæve de antropocentriske ontologier om hvad natur og objekter er. (Morton, 2011). Mortons OOO er spekulativ realisme, hvilket implicerer, at OOO antager, at virkeligheden eksisterer uafhængigt af (menneskelig) bevidsthed. Hertil accepterer Morton den kantianske idé om, at objekter kun kan erkendes eller observeres som de fremtræder for nogen, men aldrig som de eksisterer i sig selv; blot uden at dét som objekter fremtræder for, er betinget af menneskelig bevidsthed. Morton argumenterer i stedet for, at der kun eksisterer objekter, og at kun disse konstituerer virkeligheden. Derfor er Mortons OOO en flad ontologi, fordi at der ikke eksisterer en absolut hierarkisk grænse mellem subjekter og objekter. Ifølge Morton implicerer det, at der kun findes et objekt-objekt forhold, hvor ingen livsformer er mere væsentlige end andre (ibid.). Morton påpeger dog ikke hvilke implikationer det har udover, at man mener, at deres OOO medfører en ikke-voldelig logik. Dette synes derfor som en teoretisk svaghed ved Mortons teori.

Det bør indskydes, at mennesket ikke udelukkes fra at erkende og konstruere virkeligheden, men i stedet for, gør alle andre mulige entiteter det også. For ifølge Morton er alt objekter: lige fra klimaforandringerne, mennesker, idéer, tanken om lilla, følelser, sprog, farven brun, tal, ræve, lunger, fotoner og fugleredder (ibid.). En anden implikation er ifølge Morton, at (menneskelig) subjektivitet ikke længere kun er en menneskelig egenskab, men en egenskab ved alt (ibid.). Derfor mener Morton også at have ophævet de bestemte idéer om natur og objekters materie, som nævnt i det tidligere afsnit. Morton mener i det hele taget, at idéen om natur (også holistisk natur og såkaldt non-natur) og materie ophører på grund af objekt-objekt forholdet. Ifølge Morton er implikationen af dette, at man ikke som sådan kan sige natur, men i stedet bør sige kaniner og koralrev, eller skov. Derudover mener de, at materie ikke kan gives form, som den aristoteliske ontologi har gjort det (Morton, 2011, s. 178-179). Morton uddyber ikke implikationerne yderligere, men to mulige implikationer kan være, at Morton i bogstavelig forstand mener, at der kun findes objekter, såsom kaniner og koralrev og ikke en samlebetegnelse for natur. Og at, man ikke bør forudbestemme, hvad noget er. Men det kan virke uklart, hvordan man så bør sprogliggøre kaniner og koralrev. Det kan muligvis omhandle, at det bør være i vendinger, der ikke har til hensigt at skade dem, siden det er særligt de negative eller voldelige aspekter af den aristoteliske ontologi, de kritiserer. I modsætning hertil, anvender Plumwood en omsorgsfuld respektfuld aristotelisk inspireret ontologi, der muligvis vil kunne styrke Mortons teori i en syntese med omsorgsetikken for dyr. Men det kan forekomme uklart hvilke yderligere implikationer dette kan have, fordi deres måde at skrive på er særligt kryptisk. Derudover virker

Mortons teori til at stå i kontrast til alle de andres teorier i forhold til, at de anskuer menneskets som sameksisterende i ét hele, hvilket synes at være et holistisk natur-perspektiv.

Om hvad og hvordan objekter er

For det første argumenterer Morton for, at objekter ikke lavet af et bestemt stof, fordi de hverken har essens eller substans. Morton mener, at objekter i stedet for kun eksisterer som potentialer, der på grund af statistiske sandsynligheder udvikler sig til at være noget, der kan skelnes fra noget andet. Morton sammenligner dette med den naturvidenskabelige evolutionære proces, hvor Morton antager, at noget udvikler sig tilfældigt. Derfor mener Morton, at virkelighedens er probabilistisk fremfor mekanistisk (Morton, 2014). Derudover påstår Morton, at objekter er sådan ifølge på grund af kvantemekanikken, hvilket er en teori, Morton begrundet store dele af sin OOO med. Det skyldes, at de mener, at kvantemekanik er den eneste videnskabelige teori om virkelighedens struktur, der korresponderer med OOO. Derfor mener Morton, at OOO er non-essentialisme, hvor objekter ikke kan reduceres eller determineres (Morton, 2011). Dette synes som en særlig radikal og svær påstand at forstå, fordi det står i modsætning til almindelige måder at tænke på i dagligdagen.

Selvom Morton afviser idéen om subjekt-objekt forholdet, så afviser de ikke idéen om subjektivitet (ibid.). Morton argumenterer nemlig for, at virkeligheden stadig konstrueres via kausalitet, tid og rum, men i stedet for, at det kun er menneskelige subjekter, der har disse kapaciteter, så har alle objekter disse dem. Dertil mener Morton, at disse egenskaber er emergente ved objekter Det vil sige, at egenskaberne, tid, rum og kausalitet, der strukturerer og former virkeligheden, opstår ud af objekter. Derfor mener Morton, at alle objekter rummer subjektivitet, som de bruger til at konstruere verden med. Implikationen af denne påstand er ifølge Morton nogle radikalt anderledes definitioner af tid, rum og kausalitet som svarer overens med relativitetsteoriens og kvantefysikkens måde at forstå dem på. For det første mener Morton ikke, at objekter eksisterer eksternt i relation til hinanden i et tomt rum. Derimod fremkommer rum fra objekter, hvilket betyder, at man kan forstå objekters eksistens via en metafor om, at de udgør et slags sammenvævet dynamisk net, hvor alle objekter er vikler sig ind og ud af hinanden. Derfor påstår Morton, at virkeligheden er en form for selvskabende proces af internt relaterede objekter. Morton mener også, at tid hverken har en slutning eller begyndelse, hvilket implicerer, at afstand mellem objekter bliver arbitrær (Morton, 2014; Morton, 2011). Dette synes igen som en svær påstand at forstå, fordi det strider imod normale måder at tænke

på. Derudover virker dét at virkelighedens anskues som en selvskabende proces som et holistisk perspektiv, selvom Morton påstår det modsatte.

Morton lægger mest vægt på at argumentere for og uddybe, hvad de mener med, at kausalitet er en emergent egenskab ved objekter, som gør dem i stand til at interagere. Det skyldes, at emergens, forsimplet, er en form for vekselvirkning mellem entiteter, hvor nye egenskaber opstår i et system, som ikke kan forklares ud fra systemets enkelte dele (Grøn et al., 1995). Hertil argumenterer Morton for at kausalitet er en emergent egenskab ved objekter ved at henvise til påstanden om, at ting eksisterer i sig selv uden at kunne erkendes sådan, men kun som de fremtræder for nogen. Morton uddyber dette ved at lade sig inspirere af Martin Heideggers påstand om, at menneskets væren aldrig er fuldt tilgængelig for nogen erkendelse. Morton udvider påstanden til objekter og forklarer, at objekter derfor altid trækker sig tilbage fra observation eller erkendelse, hvilket de mener er hovedkarakteristikken for, hvad objekter gør. Derfor mener Morton, at objekter aldrig fuldt ud kan observeres eller erkendes som de er i sig selv. I stedet for er det kun deres fremtrædelse (emergens), der er tilgængeligt for andre objekter eller observation. Ifølge Morton er dette argument den centrale forudsætning for deres påstand om, at objekter har en subjektivitet, fordi at kausalitet er æstetisk. Det kan forklares med dette citat: ”Causality is not something that happens between objects (...) It pours constantly from a single object itself, from the chorismos between its essence and its appearance” (Morton, 2014, s. 48). Ifølge Morton er objekters kausalitet en form for selvskabende subjektivitet, fordi objekters tilbagetrækning er en form for aktivitet eller handling. Det skyldes ifølge Morton, at kausalitet fremkommer af objekters måde at fremtræde for andre objekter på. Hvilket ikke må misforstås med, at de fremtræder som de er i sig selv, ifølge Morton. Ifølge Morton vil objektets fremtræden derfor altid fejloversættes af andre objekter, fordi objektets kun udstråler sin fremtræden, og ikke sådan som de er i sig selv. Ifølge Morton er det en æstetisk eller subjektiv karakteristik ved kausalitet – og dermed objekter – at de fremtræder, og ikke erkendes som de er i sig selv, fordi de ikke kan forudbestemmes. Hertil påstår Morton, at kausalitet også er objekters æstetiske form, fordi et objekt kun er dét, som den fremtræder som, for den der observerer objektet. Morton tilføjer hertil, at kausaliteten også er æstetisk, fordi at måden objektet fremtræder på, kan resonere forskelligt afhængigt modtageren af objektets data (Morton, 2011; Morton 2014). Derfor mener Morton, at måden virkeligheden forstås af mennesker indirekte. Det virker til, at der er en implicit fordring i Mortons påstand om, at objekter kan resonere forskellige for andre. Det kan give mening fordi, at Morton gennemgående i teorien argumenterer for, at objekter ikke bør determineres eller forudbestemmes på særlige måder, som kan medføre en voldelig tænkemåde. Hertil vil Plumwood

kunne tydeliggøre denne tilsyneladende etiske fordring ved at knytte hendes betingelser til, hvordan man bør anskue naturlige entiteter betinget af hendes dydsbaserede etik med fokus på omsorg. Det vil blive uddybet i syntese-afsnittet.

Morton argumenterer også for, at selvom objekter interagerer og udgør virkeligheden, så foregår det kun på en indirekte måde, for de fremtræder for nogen, hvorfor der aldrig er direkte kontakt mellem objekter. Morton påstår også, at objekter er distinkte og selvstændige, fordi de eksisterer i sig selv og altid trækker sig tilbage. Derfor mener, Morton, at de ikke kan, determineres, reduceres eller har telos (ibid.).

Således blev Mortons OOO belyst, hvor Morton særligt lægger vægt på at betone at objekt-objekt relationen bør fordre en ikke-voldelig logik. Det gør de ved at argumentere for, at dette forhold betinger, at der ikke længere kan eksistere samlebetegnelser for natur og bestemte idéer om objekters former eller materie. Derudover argumenterer Morton for, at alle objekter har en form for subjektivitet i form af en aktiv handling. Det virker alt sammen til at være argumenter, der bør begrænse menneskets destruktive handling i forhold, at Morton kritiserer en bestemt tænkemåde for at medføre økologiske kriser.

I de ovenstående afsnit, blev de økocentriske teorier belyst. Det blev vist, at vi var vidt forskellige i deres teoretiske ophav, selvom der også var visse lighedstræk. Derudover blev det vist, hvor konstruktive de hver især er i forhold til at kunne bidrage til en samlet etisk-ontologisk ramme med omsorgsetik for dyr. Derudover blev der også løbende indikeret hvilke implikationer teorierne kan have for menneskets forhold til naturen.

Indledning til syntese afsnit

I dette afsnit viser opgaven, hvordan Donovan og Adams' økofeministiske omsorgsetik for dyr kan integreres med økocentrisk miljøfilosofi i en samlet etisk-ontologisk ramme for at svare på opgavens problemformulering. Dertil vises det, hvilke implikationer en sådan syntese kan have for forståelsen af menneskets forhold til naturen. Donovan og Adams' omsorgsetik for dyr, bliver forsøgt integreret med Callicott, Plumwood og Mortons miljøfilosofier hver især igennem tre eksempler på en syntese. Der vil dog være mulighed for, at de økocentriske miljøfilosofierne kan overlappe, men der vil være

mest fokus på én miljøfilosofi i de tre eksempler. Der vil være fokus på miljøfilosofiernes ontologiske grundlag, fordi at Donovan og Adams' teori udgør det etiske grundlag i syntesen. Men Callicotts og Plumwoods etiske teorier, vil også indgå støttende i en mulig syntese.

Afsnittet indledes med at vise, hvordan de økocentriske teorier fungerer som en form for eskaleringstrappe, hvor potentialet for en syntese går fra mere til mindre plausibel. Dette vil afgrænse miljøfilosofiernes styrker og svagheder og derfor tydeliggøre grundlaget for deres respektive muligheder for en syntese med omsorgsetikken for dyr. Der bliver lagt vægt på hvor konstruktive de økocentriske teorier er, når det gælder om at støtte omsorgsetikken med etiske handleanvisninger udover at afsøge muligheden for kompatibiliteten mellem miljøfilosofiernes ontologiske rammer og omsorgsetikken for dyrs etiske rammer.

Eskaleringstrappen

Det kan påstås, at alle de økocentriske teorier og omsorgsetikken for dyr er forholdsvis radikale, fordi de hver især bryder med grundlæggende antagelser i de indflydelsesrige vestlige etiske og ontologiske teorier om menneskets forhold til naturen. Det ses hovedsageligt med deres brud med antropocentriske rationalistiske idéer om mennesket som et enestående autonomt subjekt, der har særlige krav på etiske hensyn, som bygger på fornuft, abstrakt logik og distancering til det relationelle. Disse antagelser erstattes af etik og ontologi, der i højere grad søger at ligestille mennesker og naturs ontologiske og etiske status. Derudover lægges der vægt på gensidigt afhængige relationer i internt forbundene i økologiske kollektiver. Dertil vægtes også etiske fordringer baseret på affektive, omsorgsfulde relationer, der bygger på respekt, anerkendelse og opmærksomhed på den anden. De praktiske implikationer af et etisk-ontologisk framework baseret på disse antagelser vil angiveligt variere, men vil være radikale for den måde samfundet er indrettet på. Eksempelvis er en implikation af Donovan og Adams dyreetik, at brugen af dyr, hvor de udsættes for lidelse, helt bør stoppe; hvilket vil have implikationer for f.eks. landbrug og videnskabelige eksperimenter. Callicott nævner, at landbrug godt kan fortsætte, men på en helt anden skala end industrialiserede landbrug. Plumwood mener, mener, at 'jordiske andre' bør ses som et centrum for intrinsisk værdi og telos, hvor naturen har agens. Morton påstår, at alt er objekter og mener ikke, at det giver mening at have en samlebetegnelse for natur, og ønsker, at vi bør ændre måden vi tænker på, hvilket implicerer en ikke-voldelig tænkemåde om andre entiteter.

Tager man udgangspunkt i de økocentriske teorier, anses Callicotts for at være den mindst radikale samtidig med, at hans teori er den mest konstruktive, fordi han fremsætter etiske handleanvisninger

og guidende principper til at prioritere beslutninger i komplekse etiske situationer. Dernæst kommer Plumwoods miljøfilosofi, fordi at hun fremsætter en konstruktiv etik, der viser hvilke etiske forpligtelser mennesker har over for 'jordiske andre', men påstår at naturen har agens, og at dens telos bør stå et centrum for menneskers mål. Mortons miljøfilosofi er den mest radikale og mindst konstruktive, fordi den kun fremsætter implicite etiske fordringer. Omsorgsetikken for dyr, kan nok siges at være placeret efter Callicott og måske lige før eller på samme niveau som Plumwood, fordi mange af deres teoretiske grundantagelser overlapper, og derfor synes at kunne rumme det største potentiale for integration, hvis man tillader at udelukke dele af teorierne for at muliggøre en integration.

I det følgende giver opgaven tre eksempler hvor omsorgsetik forsøges at integreres med de tre økocentriske teorier hver især.

Syntese mellem Omsorgsetik for dyr og Callicott

Callicott deler Donovan og Adams' teoretiske grundlag i deres etik, hvor de lader sig inspicere af Hume, fordi begge teorier mener, at moral udspringer af erfaring og følelser, som de lægger vægt på, kommer til udtryk igennem sympati. Derfor synes dette konstruktivt for en syntese. Dog adskiller teorierne sig markant ved betingelserne for moralsk status og hvilke handlinger man er etisk forpligtet til at foretage sig over for dyr. Donovan og Adams mener, at dyr har moralsk status, fordi at de er individer, der har behov, som de er i stand til at kommunikere, og derfor har de intrinsisk værdi. Den væsentligste implikation som følger heraf, er at deres etik ikke tillader at slå dyr ihjel medmindre, at de udgør en trussel for én. Callicott, mener, at naturens entiteter har moralsk status betinget af det biotiske fællesskab, der udgør en form for moralsk enhed. Ifølge Callicott bør etiske beslutninger træffes ud fra vurderinger baseret på, at det det biotiske fællesskab bør opretholdes i sin helhed. Derfor mener han også, at naturlige entiteter, herunder dyr, kun har krav på etiske hensyn, hvis de bidrager til at opretholde det biotiske fællesskab. En implikation heraf er, at levende væsner som dyr kan ofres, hvis de truer opretholdelsen af det biotiske fællesskab. Dette synes at være to uforenelige teoretiske elementer, fordi den ene tillader at ofre dyr, mens den anden ikke gør. Men hvis man tillader at ophæve Donovans og Adams krav om ikke at slå dyr ihjel, så kan man anvende Callicotts begreb om det tværartslige fællesskab. Begreber indebærer, at mennesket indgår i en implicit social kontrakt med domesticerede dyr, fordi de er instrumentelt værdifulde for mennesker, og mennesker er afgørende for kvaliteten af deres liv. Derfor har mennesker et ansvar for at behandle dem godt.

Morton tillader at dræbe dyr, så længe det er lidelsesfrit. Dertil opstilles ifølge begrebet for det tværartslige fællesskab, som viser, hvordan og hvilke tager etiske hensyn man bør tage i tværartslige fællesskaber. Eksempelvis prioriteres det etiske hensyn til mennesker over dyr, domesticerede dyr over vilde dyr. Callicotts teori tilbyder ligeledes nogle guidende principper til at følge disse regler i komplekse etiske situationer, hvor der kan opstå dilemmaer. Det synes konstruktivt for en syntese mellem omsorgsetikken for dyr og en miljøfilosofi at have disse regler af flere grunde. For det første fordi, at mennesket bliver nødt til at bruge og ofre naturen og dyrs levesteder, hvilket uundgåeligt vil påføre dyr og andre ikke-menneskelige væsner lidelser. Dertil synes Callicotts begreb om det tværartslige fællesskab også at kunne tage hensyn til vilde dyr, fordi de ikke indgå som en del af den implicitte kontrakt mellem mennesker og dyr, hvorfor mennesker ikke er forpligtet til at tage særlige hensyn til vilde dyr. Medmindre, at de spiller en væsentlig rolle for økosystemers opretholdelse. Det virker til, at omsorgsetikken for dyr, kan have svært ved at håndtere etiske dilemmaer med vilde dyr. For det kan være svært at gennemskue, hvad det etiske hensyn bør være, hvis en ulv dræber en kronhjort for at opfylde sit basale behov om at spise for at overleve. Her bør der i hvert fald være klare retningslinjer for, hvordan en omsorgsetik for dyr bør kunne håndtere sådanne situationer. For det er en forudsætning for vilde dyr, at de bliver nødt til at slå hinanden ihjel for at opretholde deres basale behov. Men her kan Callicotts teori bidrage både med begrebet om det tværartslige fællesskab samt den moralske maksime, der fordrer respektfuld behandling af arter, selvom man også tillader at ofre blandt andet dyr og andre levende væsner for at opretholde det biotiske fællesskabs skønhed.

En mulig syntese kan også være, hvis man beholder Callicotts etiske maksime om, at den rigtige etiske beslutning har til hensigt at opretholde det biotiske fællesskab som en overordnet etisk regel. Hertil kan Donovan og Adams' fokus på dialogiske, relationelle og partikulære etiske situationer mellem individer, anvendes som et støttende argument. Det skyldes, at Callicott ikke definerer, hvordan dyr bør behandles respektfuldt i nogen detaljeret grad. Donovan og Adams' fokus på omsorg, sympati, dialog, opmærksomhed og respekt i relationer vil kunne bidrage konstruktivt til Callicotts teori. Det skyldes, at deres begreber fungerer som praktiske værktøjer, der er definerende for, hvordan man anerkender og behandler dyr på baggrund af deres behov. Derfor vil man kunne konkretisere, hvordan kvaliteten af etiske hensyn bør se ud i praksis, når der tages hensyn til det biotiske fællesskab som helhed. Plumwood kunne også bidrage med hendes etiske fordringer om, at 'den jordiske andens' behov også står i centrum for menneskets egne mål. Dette ville fremme den non-instrumentelle tænkemåde om natur.

Der ses også en mulighed for at foretage en syntese mellem teorierne med et politisk perspektiv. Det skyldes, at Callicotts teori har hele biosfæren som etisk genstandsfelt, hvor klimaet også er en del af det biotiske fællesskab forstået som en moralsk enhed. Men han fremsætter ikke argumenter for, at man bør forstå den politiske kontekst, der kan være skyld i trusler mod biotiske fællesskaber. Hertil påpeger, Donovan og Adams' at deres teori rummer et politisk perspektiv. Det gør den ved, at man bør tage højde for den kontekst og narrative fortælling hvorunder dyrs lidelse foregår. Dette perspektiv ville man kunne udbrede på økosystemer, for at forstå hvilke etisk forkerte handlinger, der foretages i et større perspektiv. Dette kunne medføre etiske fordringer på et politisk og strukturelt niveau, hvor man er etisk forpligtet at reagere sympatisk, anerkendende og respektfuldt over for alle naturlige entiteter der er medlemmer af etiske fællesskaber og sørge for, at det biotiske fællesskab i sin helhed opretholdes. Hertil kunne der opfordres politisk til, at mennesker burde fremme deres partikulære relationer med ikke-menneskelige væsner på en sympatisk, opmærksom og dialogisk måde, som medvirkede til en større økologisk sensibilitet i den folkelige bevidsthed. Hertil kan man tilføje Donovan og Adams argument om, at partikulære relationer mellem mennesker og dyr godt kan generaliseres. Hvis man f.eks. har lært at drage omsorg og tage hensyn til naturen i sit nærområde, bør man have en større forståelse for, hvordan ens handlinger kan være med til at påvirke andre naturlige områder negativt selvom om de er fjerne. Et eksempel herpå, er man igennem medier opnår viden om, at isbjørne lider, fordi klimakrisen smelter havisen og ødelægger deres levesteder. Dette burde give et incitament til at handle på en sådan måde, at isbjørnenes lidelse blev begrænset. Hertil kan er fordel ved at danne syntese med Callicotts, at den muliggør hensyn til ikke-menneskelige entiteter ud over dyr. Derfor vil man også kunne tage hensyn til dem via Donovan og Adams' karakterbaserede dyder. Hertil kan Plumwoods idé om det økologiske selv' tilknyttes, fordi det deler teoretiske grundantagelser med Donovan og Adams. Hun vil kunne bidrage til denne syntese ved, at det afhængighedsforhold, som de alle tre anerkender, at man indgår i, defineres via 'den jordiske anden'. Denne 'jordiske anden' bør man anerkende, som havende et telos og værdi i sig selv og hertil have deres telos som centrum for ens egne mål. En implikation af en sådan udvidelse kunne være, at samfund bør indrettes på en sådan måde, så målet er, man gør mindst muligt skade på biotiske fællesskaber samtidig med, at man har sine egne mål. Men denne udvidelse vil forhindre, at mennesker glemmer eller skjuler naturlige entiteters telos. Eksempelvis ville man måske kunne undgå situationer, hvor man ser sig nødsaget til at udrydde såkaldte invasive arter, fordi man havde et politisk system, der forhindrede, at mennesker kunne bringe arter ind i et fremmede økosystem. Det kunne også være, at man sørgede for, at der var store nok naturområder til, at biodiversiteten i

Danmark kunne opretholde sig selv. Eller at man accepterede ulvens tilstedeværelse, så mennesker ikke skulle regulere hjorte eller rådyr, fordi bestanden blev for stor og dermed en trussel mod opretholdelsen af det biotiske fællesskab.

Et sidste grundlag for en syntese er også, at deres ontologiske forudsætninger om, natur er synes at ligne hinanden. Det virker hertil, at de begge antager et ontologisk holistisk perspektiv på virkeligheden, fordi de lægger vægt på, er en del af det samme miljø eller hele. Plumwood fremsætter et lignende argument.

Syntesen mellem Donovan og Adams' omsorgsetik for dyr, kan bidrage til, at en holistisk miljøfilosofi, der forholder sig til helheden samtidig med, at den har en etisk sensibilitet, der er forankret i omsorg. Hertil kan mennesket kan forstås som en omsorgsfuld medborger, hvis etiske ansvar retter sig mod enkeltvæsner og økosystemets integritet, balance og skønhed.

Syntese mellem Omsorgsetik for dyr og Val Plumwood

Det synes at være muligt at danne en syntese mellem Plumwood og Donovan og Adams' omsorgsetik for dyr. Det skyldes hovedsageligt, at de deler de samme økofeministiske grundantagelser. En væsentlig implikation heraf er, at deres etiske fordring er, at mennesker bør behandle 'den anden' - i form af dyr eller natur - via karakterbaserede dyder. Her overlapper Donovan og Adams' dyder med Plumwoods. Plumwood lægger vægt på, at relationer mellem mennesker og naturlige entiteter bør bare karakteriseret via aristoteliske begreb om venskab, hvor man ønsker det bedste for den anden via anerkendelse, respekt, ansvar og omsorg. Disse dyder deler Donovan og Adams, mens de især lægger vægt på dyderne sympati, opmærksomhed og dialog, som beskriver hvordan mennesket bør være. Dertil centrerer begge teorier sig på partikulære, non-instrumentelle og gensidige relationer mellem menneske og natur. Donovan og Adams kan bidrage yderligere med det politiske perspektiv, hvor de søger at identificere de strukturerer (kontekster og narrativer), der er årsag til dyrs lidelser. Dette ville kunne udvides til flere ikke-menneskelige entiteter end dyr i en syntese med Plumwood. Ifølge Plumwood, mener hun også, at 'det økologiske selv' vil kunne bidrage til en radikal demokratisk kultur, der anerkender menneskets afhængighedsforhold med naturen. Dette kunne bidrage yderligere til et politisk perspektiv, hvor også domesticerede dyrs lidelser ville kunne rummes.

Til forskel fra Donovan og Adams' teori, fremsætter Plumwood et teoretisk ontologisk fundament, der kommer til udtryk via begreberne 'det økologiske selv' og 'den jordiske anden'. Dette implicerer, at mennesket står i gensidige og indlejrede økologisk afhængige relationer til naturen; en antagelse som Donovan og Adams deler. I Plumwoods teori fordrer antagelsen, at naturen tildeles agens, værdi i sig selv og et telos, der også anskues som centrum for menneskers mål. Denne grundantagelse passer i Plumwoods teori også på dyr, hvilket ikke ville være et teoretisk problem i Donovan og Adams omsorgsetik. Det skyldes, de mener, at forudsætningen for moralsk status er, at dyr individer, der har subjektivitet og som kan kommunikere deres behov. Denne definition falder indenunder Plumwoods antagelser, fordi agens er en form for handling, som dyr besidder. Derfor vil en integreret teori få en bredere vidde, der også udbreder etiske hensyn til andre entiteter end dyr. Dette ville give Donovan og Adams' en økologisk sensibilitet, som synes at kendetegne Plumwoods miljøfilosofi. Donovan og Adams' teori virker nemlig til hovedsageligt at fokusere på menneskets rolle i at drage omsorg for dyr. Derudover mener Plumwood, at 'det økologiske selv', vil være en partikulær identitet, der forpligter sig til et specifikt områdes ikke-menneskelige og menneskelige beboere. Her vil Donovan og Adams' tre begreber om opmærksomhed, sympati og dialog, som de mener er praktiske værktøjer, kunne styrke denne idé. Det skyldes, at det 'økologiske selv' bedre ville være i stand til at anskue, hvilke hensyn man bør tage til ikke-menneskelige entiteter baseret på deres præmisser.

Det bør dog være en forudsætning, at man ikke risikerer en for asymmetrisk eller misforstået omsorgsfuld udveksling, hvor mennesker pålægger deres egne perspektiver på dyrs behov i etiske vurderinger. For eksempel kan et rålam ligge alene, og man misforstår, at man bør tage et etisk hensyn til rålammet ved at tage det til sig. Men i stedet for, viser det sig, at det er en normal praksis for rådyr at forlade deres lam for senere at vende tilbage. Men hvis, sympati, opmærksomhed og dialog sikres de tilstrækkelige betingelser for at virke, synes der at være potentiale for, at dette kan undgås.

En ulempe ved denne syntese er, at ingen af teorierne fremsætter klare guidende principper for, hvordan man bør vægte og prioritere etiske hensyn. Det er uklart, hvad man bør gøre, når mennesker er nødt til at bruge naturen til at opretholde sit liv samtidig med at de har naturens behov som centrum for deres egne mål. Og der vil være mange andre behov og stemmer, der ville udtrykke bekymringer for sin nære familie mens andre ville udtrykke generelle bekymringer for naturen. Derfor bør en syntese mellem omsorgsetik for dyr og miljøfilosofi have guidende principper, der viser hvordan man bør tage hensyn til entiteter, hvis telos man har i centrum for sine egne mål. Dette vil være en svaghed ved en syntese mellem Plumwood og Donovan og Adams. Men Callicotts guidende principper kunne

styrke syntesen samtidig med, at Plumwoods dydsbaserede etik og ontologiske idéer om det 'økologiske selv' og 'den jordiske anden' ville bremse udnyttelse af naturen.

Et andet teoretisk element, der kan danne grundlag for en syntese, er deres fælles antagelse om, at mennesker og dyr eksisterer i det samme miljø, hvilket synes at integrere menneskelige og såkaldte naturlige sfærer. Det kan medvirke til en syntese, der har et økologisk sensibilitet. Implikationen for mennesker og dyr vil være, at mennesket forstås som et relationelt selv, der er indlejret i fællesskaber andre arter.

Syntese mellem omsorgsetikken for dyr og Morton

For at danne en syntese mellem omsorgsetikken for dyr og Mortons OOO kan man tage fat i deres fælleskritik af den vestlige rationalismes dualisme mellem subjekt og objekt. Dette giver et fælles udgangspunkt, hvor de begge søger at opløse et subjekt-objekt forhold, der udgjort af at subjektet dominerer objektet. De gør det dog på radikalt forskellige måder, Morton argumenterer for, at der kun findes objekter, som eksisterer i sig selv uafhængigt af menneskelige bevidsthed. Morton fremsætter således ikke eksplicite etiske fordringer, men det kan virke til, at de fremsætter en implicit etisk fordring. Det skyldes, at Morton mener, at deres OOO kan bidrage til en ikke-voldelig logik. Donovan og Adams argumenterer for etiske non-hierarkiske relationer til dyr, der bygger på karakterbaserede dyder i form af omsorg, sympati, opmærksomhed og dialog, hvor mennesket tager ansvar for dyrs lidelser. En anden markant forskel er, at Morton ikke mener, at objekter eksisterer i gensidigt afhængige relationer. I stedet mener Morton at fremkommer via rum, tid og kausalitet i et netværk af objekter, hvor de er internt relaterede, men uden at stå i afhængighed til hinanden.

Derudover mener Morton at alle objekter unddrager sig fuld erkendelse. Derfor er erkendelse af f.eks. dyr kun indirekte og medieret. Men denne præmis kan måske fungere som en vigtig grundantagelse, når man bør tage hensyn til dyr. Det kan give en øget opmærksomhed på, at man ikke nødvendigvis forstår dyrs behov til fulde. Antagelsen vil kunne integreres med Donovan og Adams begreber om sympati, opmærksomhed og dialog. Herved ville hensigten være, at man bør være opmærksom på, ikke at påtvinge sine egne perspektiver på dyrs behov. Man kan f.eks. mene, at man har fundet frem til rette etiske handling ud fra den partikulære situation i et eksempel, hvor dyr lever i et enormt indhegnet naturområde. Heraf kan man mene, at man har observeret og lyttet sig frem til, at dyrene lider, og derfor træffer en etisk beslutning om, at denne lidelse bør stoppe. Derfor vælger man at fodre

dyrene eller klippe hul i hegnet. En anden person kunne dog vurdere, at det var et godt dyreliv, givet at de har tilstrækkelig med plads og rum til naturlig udfoldelse. Dette vil kunne være et grundprincip, hvor man udviser en form for epistemisk ydmyghed i form af en bevidsthed om, at man aldrig kan kende den andens væren fuldt ud, men alligevel har et etisk ansvar for at reagere omsorgsfuldt. Denne omsorgsfuldhed er forudsat af en særlig opmærksomhed på, ikke at reducere dyrs behov til, at man tror, man ved, hvad dyret har behov for (doxa). I stedet reagerer man på baggrund af sin uvidenhed ved at sætte sig så godt som muligt ind i 'hvem' den anden er.

Morton virker til at fremsætte en implicit etisk fordring i form af at give udtryk for, at deres OOO medfører en ikke-voldelig tænkemåde. Derfor kan man antage, han mener, at mennesker bør tænke om 'den anden' på en særlig måde. To præmisser herfor kan være Mortons anfægtelse af subjekt-objektet, der medfører kartesianske dualismer, som reducerer og determinerer 'den anden'. Dernæst Mortons kritik af den aristoteliske ontologi, der både hævder hierarkier samt negativt ladede essentialisme. Hertil vil Plumwood muligvis kunne imødekomme Mortons implicitte etiske fordring. Selvom det synes modstridende kan Plumwoods idé om 'den jordiske anden'. Især med fokus på Plumwoods idé om, at den 'jordiske anden' har et telos, der hviler på nogle antagelser, som er non-instrumentelle og non-hierarkiske. Derudover hviler telos-begrebet på Plumwoods dydsbaserede omsorgsetiks præmisser. Disse antagelser og præmisser sørger for, at dyrs eller andre ikke-menneskelige entiteter telos er baseret på deres vilkår. Dette kan eventuelt bidrage til at styrke Mortons teori, fordi han kan konkretisere sin implicitte etiske fordring om en ikke-voldelig logik.

En ulempe for en eventuel syntese er, at Morton afviser en samlebetegnelse for natur. Dette står i modsætning til alle de andres teorier, der synes at have en helhedsopfattelse af natur, hvor mennesket er indlejret i denne.

Det virker svært at komme frem til, om en egentlig frugtbar syntese vil kunne foretages, men der synes at være delelementer, der kan integreres. Det er især på grund af kompleksiteten af Mortons teori, at det kan synes svært. Samtidig med, at den som økocentrisk teori kun forholder sig til ontologi.

I det ovenstående afsnit er det blevet vist, hvilke økocentriske teorier, der egner sig bedst til at indgå et samlet etisk-ontologisk framework med omsorgsetik for dyr. I det følgende afsnit vil det blive belyst, hvordan opgaven har svaret på problemformuleringen.

Konklusion

Denne opgave satte sig for at besvare spørgsmålene om, hvordan økofeministisk omsorgsetik for dyr og økocentrisk miljøfilosofi teoretisk integreres i en samlet etisk-ontologisk ramme, og hvilke implikationer en sådan syntese har for forståelsen af menneskets forhold til naturen. Indledningsvist blev Donovan og Adams omsorgsetik for dyr belyst. Denne position lagde vægt på en dydsbaseret etik med fokus på omsorgsfyldte etiske forpligtelser til dyr. De fokuserer særligt på karakteren af partikulære relationer til dyr, der bør tage udgangspunkt i opmærksomhed, respekt, anerkendelse, dialog og sympati. Disse dyder udgør forudsætninger for menneskets hensyntagen til dyrs behov på deres præmisser i situationer, hvor de lider. Herefter blev de økocentriske miljøfilosofier belyst. Callicotts miljøetik centrerede sig om jordklodeetikken, hvor 'det biotiske fællesskab' anskues som den overordnede moralske enhed. Det består af økosystemer, hvor fx dyr, planter, mennesker, skove og vand indgår i, men også klimaet. Enkeltmedlemmerne i dette fællesskab kan ofres, selvom de er moralsk relevante, fordi at Callicotts moralske maksime fordrer, at det biotiske fællesskab bør opretholdes. Men Callicott anvender et begreb om tværartslige fællesskaber, der består af en begrænset moralsk relativisme, som gør, at mennesket ikke kan ofres. Dernæst bør han tage hensyn til de etiske fællesskaber, der står en nærmest. Dernæst anvender Callicott sin dyreetik, hvor mennesket indgår i en social kontrakt med domesticerede dyr, hvilket fordrer særlige hensyn til dem fremfor vilde dyr. Til sidst anvender Callicott guidende principper, der kan prioritere hensyn i etiske dilemmaer. Plumwoods miljøfilosofi fremsatte en teori om en kulturel menneskelig identitet, som hun kaldte for det 'det økologiske selv'. Ifølge dette begreb anerkender mennesket dets gensidige forbundethed og afhængighed med naturen og "de jordiske andre", som blandt andet er planter, dyr, mennesker og andre naturlige entiteter. Plumwood fremsatte også eksplicitte karakterbaserede dyder såsom anerkendelse og respekt, der bør fordrer omsorgsfulde partikulære relationer til 'de jordiske andre'. Disse har agens og ses som havende et telos, som mennesket anerkender og respekterer, og som er centrum for deres mål. Plumwood var mindre konstruktiv end Callicott, fordi hun ikke fremsatte konkrete principper, der kan guide en til at træffe komplekse valg i etiske dilemmaer, hvor mennesker gør brug af naturen til sine egne formål. Morton argumenterede for at fremme en ikke-voldelig ontologi ved at nivellere subjekt-objekt forholdet og hertil ophæve de antropocentriske ontologier om hvad natur og objekter er. Ifølge Morton er alt objekter, og de kan ikke determineres eller reduceres. Dette var hovedessen af Mortons teori, som udelukkende havde eksPLICIT

dekonstruktivt formål, mens han havde en implicit etisk fordring om at fremme en ikke voldelig-logik. Til sidst i opgaven blev der vist, hvordan de økocentriske teorier fungerede som en form for eskaleringstrappe, hvor potentialet for en syntese gik fra mere til mindre plausibel. Der blev lagt vægt på hvor konstruktive de økocentriske teorier var, når det gjaldt om at støtte omsorgsetikken med etiske handleanvisninger - udover at afsøge muligheden for kompatibiliteten med omsorgsetikken for dyr. Donovan og Adams' omsorgsetik for dyr, blev forsøgt integreret med Callicott, Plumwood og Mortons miljøfilosofier hver især igennem tre eksempler på en syntese. Syntesen med Callicott viste sig at være den mest frugtbare, fordi den kunne bidrage til, at en holistisk miljøfilosofi, der forholder sig til helheden samtidig med, at den har en etisk sensibilitet, der er forankret i omsorg. Hertil kan mennesket forstås som et omsorgsfuldt medlem at det biotiske fællesskab, hvis etiske ansvar retter sig mod enkeltvæsner og økosystemets integritet, balance og skønhed. Derudover var det en styrke, at Callicotts guidende principper kunne bidrage til omsorgsetikken for dyr. Omsorgsetikken for dyr kunne også forholde sig til etiske situationer med vilde dyr på grund af Callicotts begreb om det tværartslige fællesskab. Det var hovedsageligt muligt at danne en syntese mellem Plumwood og Donovan og Adams' omsorgsetik for dyr, fordi de delte de samme økofeministiske grundantagelser. En væsentlig implikation heraf var, at deres etiske fordring er, at mennesker bør behandle 'den anden' i form af dyr eller natur via karakterbaserede dyder. Udvidelsen af hensynet til hele naturen medvirkede til en økologisk sensibilitet. Implikationen for forståelsen menneskets forhold til naturen var, at mennesket sås som et relationelt selv, der er indlejret i fællesskaber andre arter, som det anerkender, respekterer og tager ansvar for i omsorgsfulde relationer. En ulempe ved denne syntese er, at ingen af teorierne fremsatte klare guidende principper for, hvordan man burde vægte og prioritere svære etiske hensyn. Syntesen med Morton viste sig at være svær at vurdere grundlaget for en mulig syntese. Men der blev udledt et ontologisk grundprincip, hvor man udviser en form for epistemisk ydmyghed i form af en bevidsthed om, at man aldrig kan kende dyr eller andre naturlige entiteters væren fuldt ud. Men man har alligevel et etisk ansvar for at reagere omsorgsfuldt. Denne omsorgsfuldhed er forudsat af en særlig opmærksomhed på, ikke at reducere dyrs behov til, at man tror, man ved, hvad dyret har behov for (doxa). I stedet reagerer man på baggrund af sin uvidenhed ved at sætte sig så godt som muligt ind i 'hvem' den anden er. Det blev gjort ved at bruge Donovans og Adams karakterbaserede dyder, som tager afsæt i omsorgsfulde relationer. Implikationen for forståelsen af menneskets forhold til naturen er, at man ikke forholder sig dømmende, men altid åben over for, at den anden ikke er, som man antager. Dertil handler han omsorgsfuldt ved at udvise sympati, opmærksomhed og indgå i dialog for at undersøge 'den andens' behov.

Litteraturliste

- Adams, C. J. (1995). Caring about suffering – a feminist exploration. In J. Donovan & C. J. Adams (Eds.), *The feminist care tradition in animal ethics: a reader* (pp. 198-226). Columbia University Press.
- Adams, C. J. (2006). The war on compassion. In J. Donovan & C. J. Adams (Eds.), *The feminist care tradition in animal ethics: a reader* (pp. 21-36). Columbia University Press.
- Callicott, J. B. (1980). Animal liberation: a triangular affair. *Environmental Ethics*, 2(4), 311-338. <https://doi.org/10.5840/enviroethics19802424>
- Callicott, J. B. (1988). Animal liberation and environmental ethics: Back Together Again. *Between the Species*, 4(3), 163-169. <https://doi.org/10.15368/bts.1988v4n3.1>
- Callicott, J. B. (1998). 'Back together again' again. *Environmental Values*, 7(4), 461–475. <http://www.jstor.org/stable/30301673>
- Callicott, J. B. (2014). *Thinking like a planet: the land ethic and the earth ethic*. (Oxford University Press). <https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1093/acprof:oso/9780199324880.001.0001>
- Callicott, J. B. (2017). How ecological collectives are morally considerable. In S. M. Gardiner & A. Thompson (Eds.), *The oxford handbook of environmental ethics* (pp. 113-124).
- Cohon, R. (2018). Hume's Moral Philosophy. In E. N Zalta (ed.). The stanford encyclopedia of philosophy. Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2018/entries/hume-moral/>
- Donovan, J., & Adams, C. J. (2007). Introduction. In J. Donovan & C. J. Adams (Eds.), *The feminist care tradition in animal ethics: a reader* (pp. 1-20). Columbia University Press.
- Donovan, J. (1994). Attention to suffering: sympathy as a basis for ethical treatment of animals. In J. Donovan & C. J. Adams (Eds.), *The feminist care tradition in animal ethics: a reader* (pp. 174-197). Columbia University Press.
- Donovan, J. (1995). Animal rights and feminist theory. In J. Donovan & C. J. Adams (Eds.), *The feminist care tradition in animal ethics: a reader* (pp. 58-86). Columbia University Press.

- Donovan, J. (2006). Caring to dialogue: feminism and the treatment of animals. In J. Donovan & C. J. Adams (Eds.), *The feminist care tradition in animal ethics: a reader* (pp. 360-369). Columbia University Press.
- Grøn, A., & Husted, J., & Lübcke, P., & Rasmussen, S., & A., Sandøe, P., & Stefansen, N., C. (1995). Emergens. In *Politikens filosofi leksikon* (1. udgave, pp. 106). Politikens Forlag.
- Morton, T. (2011). Here comes everything: the promise of object-oriented ontology. *Qui Parle*, 19(2), 163–190. <https://doi.org/10.5250/quiparle.19.2.0163>
- Morton, T. (2014). Objects in mirror are closer than they appear. In B. George & T. Sparrow (Eds.), *Itinerant philosophy: on alphonso lingis* (pp. 37–60). Punctum Books. <http://www.jstor.org/stable/jj.2354052.7>
- Morton, T. (2018). Queer green sex toys. In W. A. Bauman (Ed.), *Meaningful flesh: reflections on religion and nature for a queer planet* (pp. 125–146). Punctum Books. <http://www.jstor.org/stable/jj.2353967.9>
- Plumwood, V. (1993). *Feminism and the mastery of nature* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203006757>
- Rohlf, M, Immanuel Kant. (2024). In E. N Zalta & U. Nodelman (eds.). The stanford encyclopedia of philosophy. Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2024/entries/kant/>
- Shields, C. Aristotle. (2023). In E. N Zalta & U. Nodelman (eds.). The stanford encyclopedia of philosophy. Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/win2023/entries/aristotle/>
- Whyte, K., P., & Cuomo, C., J. (2017). Ethics of caring in environmental ethics. Indigenous and feminist philosophies. In S. M. Gardiner & A. Thompson (Eds.), *The oxford handbook of environmental ethics* (pp. 235-247).